

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Martina Šebenik

Jezikovna norma in splošna raba
v publicističnih besedilih: analiza revija Lisa

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Martina Šebenik

Mentorica: izr. prof. dr. Monika Kalin Golob

Jezikovna norma in splošna raba
v publicističnih besedilih: analiza revija Lisa

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

Jezikovna norma in splošna raba v publicističnih besedilih: analiza revija Lisa

Diplomsko delo je analitično-sintetična analiza, s pomočjo katere ugotavljam odstopanja od jezikovne norme v besedilih dveh številk revije Lisa, ki sta izšli 23. 11. in 7. 12. 2006. V analizo so bili vključeni članki različnih vsebin, modni in drugi nasveti, kuharski recepti, ankete ipd., oglasov pa zaradi stilnih učinkov nisem analizirala.

Analiza je osredotočena na različne jezikovne pojave, odstopanja pa ugotavljam glede na normo, kodificirano v slovenskih jezikovnih priročnikih (Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ), Slovenski pravopis (SP), Slovenska slovnica), in rabno normo (ugotavljam jo s pomočjo besedilnega korpusa FidaPLUS).

Rezultati analize so pokazali, da so v Lisi predvsem nehoteni odstopi od norme, in sicer taki, ki so posledica neznanja in nepoznavanja pravopisnih pravil, ter taki, ki so nastali zaradi nenatančnosti in površnosti piscev. Potrdilo se je tudi moje predvidevanje, da bom v reviji Lisa našla odstopne, ki so že v splošni rabi in jih ni več smiselno prepovedovati. Ti primeri potrjujejo, da gre raba svojo pot, priročniki pa zastarevajo.

Ključne besede: slovenski knjižni jezik, jezikovna norma, splošna raba, publicistična besedila

Linguistic norm and common usage in journalistic texts: analysis of magazine Lisa

The thesis is an analytic-synthetic analysis by means of which I determine deviations from linguistic norm in the texts of two issues of magazine Lisa, published on November 23. and December 7. 2006, respectively. The analysis is comprised of articles with various contents, fashion and other kinds of advice, cooking recipes, opinion polls etc. (with the exception of advertisements).

The analysis focuses on different linguistic phenomena, and the deviations are determined in terms of the norm, codified in Slovenian linguistic reference books (Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ), Slovenski pravopis (SP), Slovenska slovnica), and the norm of usage (it is determined by means of text corpus FidaPLUS).

Results of the analysis have shown that, for the most part, there are unintentional deviations from the norm in Lisa, namely those which stem from writers' ignorance and their lack of knowledge of orthographic regulations, and those which occurred due to writers' inaccuracy and cursoriness. Moreover, my supposition that in Lisa I would find deviations which are already in common usage and it is thus no longer sensible to proscribe them has been confirmed. These examples confirm that usage goes its own way and that reference books are outdated.

Key words: the Slovenian Standard language, linguistic norm, common usage, journalistic texts

KAZALO

1 UVOD	6
2 SPLOŠNI POJMI	9
2.1 NORMA IN SPLOŠNA RABA.....	9
2.2 JEZIKOVNA KULTURA.....	13
2.3 PUBLICISTIČNA FUNKCIJSKA ZVRST JEZIKA.....	15
3 PRAVOPISNE NAPAKE	16
3.1 LOČILA.....	16
3.1.1 VEJICA.....	16
3.1.2 POMIŠLJAJ IN VEZAJ.....	20
3.1.3 LOČILA PRI PREMEM GOVORU.....	22
3.2 DRUGA PISNA ZNAMENJA.....	23
3.2.1 ZNAMENJE ET (&).....	23
3.3 PISANJE SKUPAJ, NARAZEN, Z VEZAJEM.....	25
3.4 DELJENJE BESED.....	26
4 NORMA V OBLIKOSLOVJU	29
4.1 NAPAČNA RABA SKLONA.....	29
4.2 SAMOSTALNIŠKA BESEDA.....	31
4.2.1 Samostalnik.....	31
4.2.2 Večbesedna poimenovanja.....	32
4.2.3 Samostalniški zaimek.....	32
4.2.4 Krajšave.....	33
4.3 PRIDEVNIŠKA BESEDA.....	35
4.3.1 Pridevnik.....	35
4.3.2 Sklanjatve pridevnikov.....	38
4.4 GLAGOL.....	40
4.4.1 Glagolski naklon in prehodnost.....	40
4.4.2 Glagoli in oblike s <i>se</i> oziroma <i>si</i>	41
4.5 PRISLOV.....	43
4.6 PREDLOG.....	45
4.7 VEZNIŠKA BESEDA.....	46
4.7.1 Istovrstni vezalni vezniki (<i>in, ter, pa</i>).....	46
4.7.2 Vezniki <i>da, če</i> in <i>ali</i>	48
4.7.3 Mnogovezje in brezvezje.....	49
5 NORMA V SKLADNJI	50
5.1 UJEMANJE OSEBKA IN POVEDKA.....	50
5.1.1 OSEBA.....	50
5.1.2 SPOL IN SKLON.....	50
5.1.3 ŠTEVILO.....	51
5.2 BESEDNI IN STAVČNI RED.....	52
5.2.1 Zaporedje delov členitve po aktualnosti.....	52
5.2.2 Stalna stava.....	54
5.2.3 Mesto naslonk v stavku.....	54
5.2.4 Zaporedje naslonk v naslonskem nizu.....	55
5.3 MEDPOVEDNA SKLADNJA.....	57
6 PREVZETE BESEDE IN BESEDNE ZVEZE	61
7 SEMANTIKA	63
7.1 NEJASEN POMEN.....	63
7.2 IZBIRA NAPAČNEGA POMENA.....	64
7.3 NEZDRUŽLJIVA VSEBINA.....	66
8 TIPKARSKE NAPAKE	67
9 ZAKLJUČEK	70
10 LITERATURA	73
11 PRILOGE	76

Priloga A: PRAVOPISNE NAPAKE.....	76
Priloga B: NORMA V OBLIKOSLOVJU	80
Priloga C: BESEDNI IN STAVČNI RED.....	86
Priloga Č: MEDPOVEDNA SKLADNJA	89
Priloga D: PREVZETE BESEDE.....	93
Priloga E: SEMANTIKA	93

1 UVOD

»V sodobnem jezikoslovju, predvsem v normativistiki, že nekaj desetletij prevladuje spoznanje, da na sodobne knjižne jezike tradicionalno prestižni jezik leposlovja nima več opaznega vpliva in da se jezikovna raba najbolj (pre)oblikuje pod vplivom medijev« (Verovnik 2003, 153).

V današnjem času se število medijev vsako leto skoraj podvoji, s čimer se povečuje tudi količina besedil, ki so namenjena javnosti. Jezik teh besedil pomembno vpliva na splošno rabo, ki se najbolj preoblikuje pod vplivom medijev, zato je zelo pomembno, da jezik medijev sledi kodificirani in rabni normi. Že Gradišnik (1985, 14) je pisal, da »je nujno, da tisti, ki nastopajo v javnosti, govorijo in pišejo dobro, lepo slovenščino« in da »je takih s trdnim jezikovnim znanjem premalo med tistimi, ki kar naprej govorijo in pišejo za javnost«. Tudi danes velja, da morajo dobri pisci poznati in razumeti orodje, s katerim delajo, zato je zanje obvezno znanje slovničnih pravil in pravopisa, poznavanje pomenov besed in njihove rabe.

V diplomskem delu obravnavam odnos med jezikovno normo in splošno rabo v publicističnih besedilih, ki vplivajo na pisni jezik in njegove konvencije. Za takšno obravnavo sem se odločila, ker menim, da je odstopanj od kodificirane norme v besedilih, namenjenih javnosti, preveč in da bi morali tisti, ki govorijo ali pišejo za javnost, izpopolniti svoje znanje in biti javnosti vzor. Problem odklonov od norme v takšnem mediju je, da ljudje verjamejo v pravilnost besedil, ki so namenjena javnosti. Tako se »napake« nehote širijo, lahko se celo tako zakoreninijo, da jih ne moremo več odpraviti. Zato je zelo pomembno, da so besedila medijev širokega dosega jezikovno ustrezna.

Izhajam iz predpostavke, da je kodificirana norma zastarela, saj je bila narejena na podlagi gradiva iz 60. let, zgledi pa so premalo aktualni. Starejši priročniki so še vedno v rabi in sooblikujejo ter velikokrat tudi nasprotujejo razvoju sodobne knjižne slovenščine. Modernih priročnikov nimamo, sodobno slovnico in pravopis pa nadomeščajo jezikovni koticiki, ki so pomoč pri vsakdanjih ubesedovalnih zadregah pišočin Slovencev.

Odnos med splošno rabo in normo opazujem v ženski reviji Lisa, ki je namenjena splošni javnosti in doseže veliko število bralcev. Po nacionalni raziskavi branosti (NRB) je revijo Lisa v letu 2006 bralo 99.000, v letu 2008 pa 78.000 bralcev (Nacionalna raziskava branosti) Branost se je sicer zmanjšala, vendar je obseg bralcev še vedno zelo visok.

Delo je analitično-sintetično. Odstopanja od norme sem ugotavljala v vseh besedilih (razen oglasov) dveh številke revije Lisa, 23. 11. 2006 (60 strani, od tega 8 strani in pol oglasov, ki jih nisem analizirala) in 7. 12. 2006 (68 strani, od tega 16 strani oglasov). Prvotno sem želela analizirati štiri številke revije, vendar se je pri pregledu prvih dveh nabralo tako veliko gradiva, da je dalo dovoljšen vpogled v obravnavano tematiko. V analizo so bili vključeni članki različnih vsebin, modni in drugi nasveti, kuharski recepti, ankete ipd. Besedila obeh številke sem najprej v celoti in natančno prebrala ter označila vse odstopne od norme. Te odstopne sem nato ovrednotila s pomočjo jezikovnih priročnikov in korpusa FidaPLUS ter jih po jezikovnih ravninah izpisala in analizirala v diplomskem delu. Vsako skupino odstopov sem pojasnila glede na teoretska izhodišča in svojo interpretacijo.

Analiza je osredotočena na različne jezikovne pojave, odstopanja pa ugotavljam glede na normo, kodificirano v slovenskih jezikovnih priročnikih (Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ), Slovenski pravopis (SP), Slovenska slovnica), in rabno normo (ugotavljam jo s pomočjo besedilnega korpusa FidaPLUS). Pri tem želim preseči proučevanje jezika v dvojnicah prav narobe in poskušam ugotoviti, zakaj prihaja do toliko odstopanj, ali gre res za odstop od kodificirane norme ali se je raba spremenila in bi se ji priročniki morali prilagoditi.

Predvidevam, da bom našla predvsem nehotena odstopanja od norme, in sicer dveh vrst: tista, ki so posledica jezikovnega neznanja, in tista, ki so posledica nenatančnosti in površnosti piscev besedil. Seveda pa ni vedno mogoče sklepati, kaj je pisca privedlo do kršitve norme. Predvidevam, da bom našla tudi jezikovno rabo, ki je v priročnikih odsvetovana, a je v splošni rabi pogosta in je ni več smiselno prepovedovati.

Uvodu sledi opredelitev temeljnih pojmov: norma, splošna raba in jezikovna kultura. Osrednji del diplomskega dela je razdeljen na osem poglavij, v katerih obravnavam primere glede na skupine odstopov od norme oziroma napak. Obravnavam odklone, ki pomenijo kršenje pravopisne kodifikacije, in odstopanja, ki kažejo na zastarelost kodifikacije in nujno po posodobitvi obstoječih priročnikov. V vsakem poglavju je kratka razlaga določenega izseka norme oziroma pravilo, ki ga določa kodificirana norma.

Razlagi sledi en ali več primerov odstopov od norme, pri nekaterih pa tudi predlagana rešitev oziroma predlog, ki bi izboljšal rabo določenega jezikovnega sredstva.

Diplomsko delo se konča z zaključkom, ki mu sledijo seznam uporabljene literature in priloge.

2 SPLOŠNI POJMI

2.1 NORMA IN SPLOŠNA RABA

»Za vsak jezik je značilna neka norma. Če se s pomočjo jezika lahko vzpostavi sporočajska ali simbolna zveza med člani neke jezikovne skupnosti in če si udeleženci med seboj lahko prenašajo informacije, potem je nujno, da imajo določeno skupno znanje o tem, katere jezikovne enote obstajajo, kako se zlagajo v nize enot in katere njihove rabe so glede na to znanje pravilne in katere napačne« (Škiljan 1999, 165–166).

SSKJ razlaga samostalnik *norma*, kot »kar določa, kakšno sme, mora biti kako ravnanje, vedenje, mišljenje«. Normo knjižnega jezika pa kot »jezikovna sredstva, možnosti, ki se smejo, morajo uporabljati v določenem knjižnem jeziku«.

Na jezikovnem področju je jezikovno normo med drugim definiral Toporišič (1992, 147):

To, kar je na splošno normalno v določeni jezikovni zvrsti, zlasti v knjižni. Vzpostavi se s tem, da tvorci besedil dalj časa uveljavljajo določene lastnosti glasovja, oblik, besed, besednih zvez ipd. in da naslovniki to tudi v glavnem sprejemajo. Besedilno vsebovana norma se lahko uzavesti v priročnikih (pravorečju, pravopisu, slovnici, slovarju, besediloslovju), s čimer je jezik tudi zunanje normiran (predpisan, kodificiran). /.../ se norma spreminja, torej ni nikoli čisto statična, temveč v svoji ustaljenosti (stabilnosti) prožna. Slepo sklicevanje na enkrat zajeto normo je torej nazadnjaško, saj jeziku preprečuje nujno potreben razvoj.

Bistveno je torej, da se norma izoblikuje v rabi, torej tudi v besedilih množičnih medijev, zato morajo ti slediti rabni normi. S spremljanjem in poznavanjem rabne norme pa se oblikujejo jezikovni priročniki, ki to normo kodificirajo. Priročniki morajo rabi seveda neprestano slediti in se dopolnjevati, saj se ta stalno spreminja, preoblikuje in dopolnjuje. Prepričanje, da priročniki zapovedujejo normo, ki ji mora raba slepo slediti, je zastarelo in nasprotuje razvoju jezika.

Jezik kot sredstvo za izražanje je živ organizem, ki se mora, če hoče izpolnjevati svojo funkcijo, razvijati skladno s svetom, ki ga opisuje. Nekatere jezikovne prvine postanejo neustrezne, odvečne in se iz jezika postopoma izločijo, istočasno pa nastajajo nove, primernejše prvine.

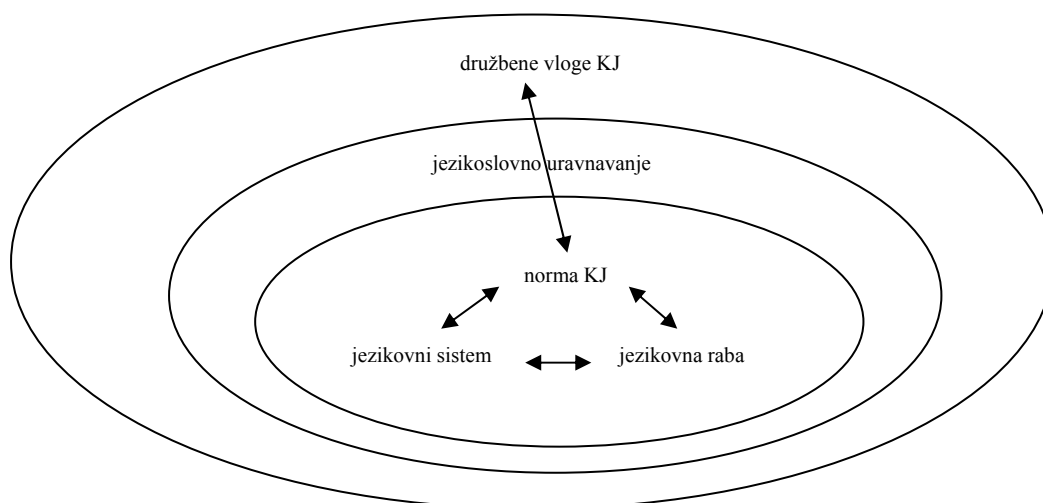
Tudi norma ni dana enkrat za vedno, ampak se v času spreminja, saj v jezik prodira veliko novosti, ki izpodrivajo obstoječa jezikovna sredstva. Če neka novost ne nasprotuje sistemu knjižnega jezika in kaže potrebo po obstoju, ima možnost, da se bo uveljavila v jezikovni praksi, če pa ni v skladu z jezikovnim sistemom, jo jezikoslovci zavrnejo in predlagajo ustrežnejšo rešitev. Kljub temu pa lahko takšno jezikovno sredstvo preide v splošno rabo in dokaže, da dobro služi svojemu namenu. V takih primerih je treba kodifikacijo posodobiti, saj je treba nove prvine vključiti v normo. Ne glede na razširjenost rabe pa morajo jezikoslovci odločno nasprotovati besedam, ki motijo sporazumevanje (Urbančič 1987, 30–31).

Pogorelčeva (2003, 2) z jezikovno normo poimenuje skupne pisne navade in pravi, da je »jezikovna norma knjižnega jezika nasvet, ne obveza – in predvsem temelj osnovnega dogovora med pišočimi, nikakor ne zakon, ki bi moral biti brezpogojno izpolnjen«.

Jezikovna norma ne more biti delo posameznika, nihče si je ne more izmisliti in jo potem diktirati jezikovni skupnosti. Dana je objektivno v jeziku samem, torej v kolektivnem jezikovnem čutu širokega kroga jezikovno izobraženih ljudi, izražajo pa jo bolj ali manj zvesto kultivirana knjižna praksa na eni strani in na njej temelječi jezikovni priročniki na drugi (Urbančič 1987, 28).

Knjižnojezikovna norma je opredeljena trisestavinsko: določata jo jezikovni sistem in jezikovna raba, odvisna pa je še od jezikoslovnega uravnavanja. To je utemeljeno v posebnih družbenih vlogah, ki ju opravlja knjižni jezik: narodnopovezovalna in narodnopedstavniška. To razmerje lahko ponazorimo s spodnjo shemo:

Shema 2.1: Oblikovanje norme knjižnega jezika v prepletu delovanja znotraj- in zunajjezikovnih dejavnikov

Vir: Verovnik (2005b, 111) .

Jezikovna zgradba je ogrodje vsakega jezika, zato mora ostati čim bolj nespremenljiva. Systemske spremembe potekajo počasi, do njih pa pride zaradi potrebe po izražanju novih pomenov ali odstopa od norme, ki z vse pogostejšo rabo pomeni pritisk na jezikovni sistem. Napake so navadno dveh vrst: take, ki so posledica neznanja, in take, ki imajo svojo logiko, ki je z vidika obstoječe norme neveljavna. Do takšnega zaključka sem glede na analizirana besedila prišla tudi sama. Tukaj pa se seveda pojavi vprašanje, kdaj nenormativna raba postane normativna (Verovnik 2005b, 112).

Kolektivna jezikovna raba je pomemben regulator knjižnojezikovne norme. Nosilci rabne norme so v posameznih obdobjih različni, skupno jim je, da so tvorci besedil, ki v nekem trenutku najbolj vplivajo na (pre)oblikovanje jezikovne rabe, posredno tudi jezikovnega sistema in rabne norme. Tu je treba poudariti, da govorimo o piscih in govorcih oziroma besedilih, ki jim širše okolje priznava kultiviranost izražanja oziroma jezikovno kredibilnost (Verovnik 2005b, 112–113).

Rabna norma je težje razpoznavna, saj ni nikjer zapisana, in manj zavezujoča kot kodificirana norma. Do nje kodifikacija zavzema dve stališči. Predpisovalna kodifikacija zanika pomembnost splošne rabe za oblikovanje knjižnojezikovne norme. Rabno normo zajema le delno, do nje vzpostavlja različna vrednotenjska razmerja, se od nje distancira in jo poskuša preoblikovati. Zanj je značilno t. i. črno-belo vrednotenje jezikovnih pojavov v smislu pravilno – nepravilno. Utemeljevalna kodifikacija pa izhaja iz rabne norme, jezikovnih prvin ne vrednoti glede na absolutna merila, temveč glede na

njihovo rabo v posameznih jezikovnih zvrsteh, govornih položajih itd., torej vedno v obstoječem gradivu. Spreminjanje norme uravnava težnja po ustaljenosti in razvojna prožnost (Verovnik 2004, 242–243).

Kodifikacija je jasn zapis jezikovne norme v priročnikih, torej zapis jezikovnih pravil, ki urejajo pisno in govorno rabo (pravopis), zapis jezikovno-sistemskih lastnosti (slovnica) ter zapis obsega in značilnosti besedišča jezika (slovar).

Pri ugotavljanju splošne rabe je pomemben dejavnik načelo relativne pogostosti določene jezikovne pojavnosti, ki se določa glede na potencialno branost oziroma poslušnost besedila ali medija ter glede na značilnosti bralcev oziroma poslušalcev. Ko sem v svoji analizi poskušala ugotoviti rabo določenega jezikovnega sredstva, sem pogostost in pojavnost sredstva ugotavljala s pomočjo besedilnega korpusa FidaPLUS, ki je obsežna zbirka besed sodobnih besedil različnih zvrsti in nam pomaga pri raziskovanju slovenščine v sodobni rabi.

Kodifikacija je statična, norma pa je vedno implicitna, kar pomeni, da jo je treba vedno znova razbirati iz besedil, dinamična, njeno besedišče se nenehno spreminja, ker se spreminja svet okoli nas. Jezikoslovje bi moralo normo ves čas spremljati, uravnovati in popisovati v priročnikih. Ker je to zelo težko izvedljivo, imamo zastarele priročnike in kodifikacija želi usmerjati in preoblikovati normo. S prihodom korpusov in seveda s primerno finančno podporo, bi te idealne razmere lahko dosegli (Verovnik 2005b, 111–116).

Pomembno je povedati tudi to, da »je /v/saka sprememba v jeziku sprva kršenje obstoječe norme in s stališča dotedanje splošne rabe – strogo vzeto – napaka. Jezik se torej spreminja preko "napak"« (Urbančič 1987, 30). To pa seveda ne pomeni, da je vsak odklon od norme dopusten in prispeva k razvoju jezika. Tukaj je zelo pomembna naloga jezikoslovcev, da presodijo, kateri odkloni niso v skladu z jezikovnim sistemom in nasprotujejo osnovni funkciji jezika – sporazumevanju – in takšne spremembe odklonijo. Jezikoslovno uravnavanje obsega neposredno uzakonjenje oziroma kodifikacijo norme v temeljnih jezikovnih priročnikih in posredno vplivanje na kultiviranost knjižnojezikovnega izražanja. Cilj uravnavanja je ohranjanje stabilnosti in drugih zaželenih lastnosti knjižnega jezika. Pri presojanju ustreznosti posegov je treba najprej upoštevati vplivajnsko moč, ki jo ima na oblikovanje norme sočasna splošna raba, in tudi vpliv trenutne kodifikacije (Verovnik 2005, 112–113).

Na oblikovanje norme torej vplivajo različna sočasna besedila, trenutna ali starejša kodifikacija in mnogi drugi dejavniki, ki so odvisni od posameznega obdobja (npr. vpliv

lektorskih posegov, medsebojni vpliv pisanega in govornega jezika, tujih jezikov in besedila novih medijev). Šele s poznavanjem in upoštevanjem vseh teh elementov je kodifikacija lahko uspešna (Verovnik 2004, 1).

2.2 JEZIKOVNA KULTURA

Razvita družba ne pomeni samo množice proizvodov in dovršeno tehniko, ampak tudi ustrezno razvito kulturo in stilno pestre oblike človekovega delovanja sploh. Vsa ta bogata raznolika rast si ustvari svoj izraz in ogledalo v jeziku. Vzporedno z družbenim razvojem se torej razvija in razrašča tudi jezik. Da bi knjižni jezik dobro služil potrebam svojega časa, mora biti ustrezno razvit. To pomeni, da je mogoče v njem poimenovati vse točno in jasno, namenu in okoliščinam primerno ter da je ustaljen in enoten. Da bi si pridobil take lastnosti, je nujna posebna, stalna in dolgotrajna nega knjižnega jezika. Takšno nego imenujemo jezikovna kultura (Urbančič 1987, 7, 11).

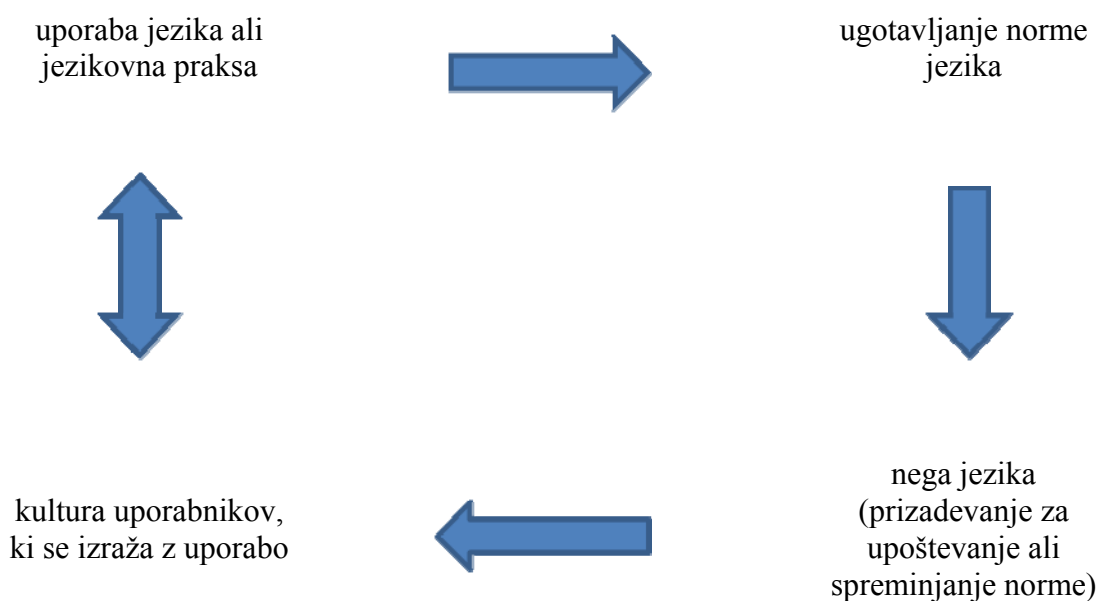
Če zapišem še definicijo pojma jezikovna kultura:

1. *v ožjem pomenu:* »Stopnja ustreznosti jezikovnega pojava jezikovnim in sporočanjanskim normam, določenim za dani jezik.«
2. *v širšem pomenu:* »Teoretično podprta nega knjižnega jezika, katere cilj je vsestransko razvit, ustaljen in enoten knjižni jezik ter jezikovna kultura tistih, ki ga uporabljajo« (Kalin Golob 1996, 14, 40).

2.2.1 Trije vidiki jezikovne kulture

Pojem jezikovne kulture predstavlja nekakšen sklenjen sistem (Urbančič v Rajgelj 2004, 12): Na podlagi jezikovne prakse je mogoče ugotavljati normo jezika, njegova nega pa pomeni prizadevanje za upoštevanje te norme oziroma ugotavljanje spremenjene norme, če je uporaba novih jezikovnih sredstev posledica razvoja jezika. Rezultat nege pa je jezikovna kultura oziroma jezikovna kompetentnost uporabnikov jezika, ki se izraža z uporabo jezika.

Shema 2.2: Sistem jezikovne kulture

Vir: Rajgelj (2004, 12); priredila po Urbančiču (1987).

Ko je norma jezika ugotovljena, iz sistema izpade drugi element in dobimo nov sistem:

Shema 2.3: Sistem jezikovne kulture, ko je norma jezika ugotovljena

Vir: Rajgelj (2004, 12); priredila po Urbančiču (1987).

Če upoštevam vidike jezikovne kulture, lahko zaključim, da jezikoslovci na podlagi jezika, ki ga uporabljajo pisci v množičnih medijih, in drugih besedil, namenjenih javnosti, ugotavljajo rabno normo jezika. Prvine, ki pomenijo smernice v razvoju, vključijo v kodificirano normo, odklone, ki niso v skladu z jezikovnim sistemom, pa zavrnejo. Nadalje je seveda odvisno od kulture uporabnikov jezika, ali upoštevajo nove smernice in normo ali ne.

2.3 PUBLICISTIČNA FUNKCIJSKA ZVRST JEZIKA

V slovenski jezikoslovni literaturi govorimo o praktičnosporazumevalni, strokovni, publicistični in znanstveni funkcijski zvrsti. Publicistična zvrst zajema javna besedila, namenjena javnosti, torej besedila množičnih medijev (dnevniki, tedniki, mesečniki, radio, televizija, plakati ...). Jezik publicističnih besedil ni enoten, saj so na eni strani besedila, ki imajo značilnosti znanstvenih oziroma poljudnoznanstvenih podzvrsti, na drugi pa besedila, ki segajo v umetnostno zvrst. Področje publicistike je torej zelo široko in raznoliko, njene temeljne značilnosti pa so aktualnost, publiciteta in prepričevalnost.

Raziskovanje publicistične funkcijske zvrsti je svoje mesto v funkcijski razčlenjenosti slovenskega knjižnega jezika dobila šele v 60. letih (Kalin Golob 2005, 86–89). Znotraj nje so se postopoma razvijale posebne jezikovnostilne prvine, značilne za posamezne skupine besedil, ki jim je skupno javno ubesedovanje za javnost, v vsaki od njih pa poleg tega prevladuje druga funkcija. Avtorji si niso enotni glede delitve publicistične zvrsti, v grobem jo lahko razdelimo vsaj v štiri podzvrsti: poročevalska, oglaševalska, beletristična in kritiška. Korošec (1998, 12) poročevalsko podzvrst deli na poročevalna (njihov namen je prenesti sporočila) in presojevalna besedila (z naslovnikom poskušajo vzpostaviti stik z vplivanjskimi, apelnimi in vrednotilnimi sredstvi). Za takšna besedila je značilno, da skušajo vplivati na svoje bralce in jih zato nagovarjajo z jezikom, ki jim je blizu, zato so v njih pogosti aktualizmi. V to skupino sodi tudi revialni tisk, v katerem prevladujejo besedila člankarske vrste.

3 PRAVOPISNE NAPAKE

V tem poglavju obravnavam odstopanja od norme, ki glede na temeljne jezikovne priročnike pomenijo neznanje pišočih in kršenje pravopisnih pravil. Nastalo je na podlagi izpisov povedi iz dveh številčk revije Lisa, prevladuje pa napačna raba ločil (44 primerov), predvsem vejice.

3.1 LOČILA

Kar zadeva kršenje norme, pisci v reviji Lisa najpogosteje kršijo pravila o rabi ločil. Menim, da je razlog za to nepoznavanje pravopisnih pravil o rabi in stavi ločil. Največ težav imajo pri rabi vejice. Pri rabi pike, oklepaja, vprašaja, dvopičja in treh pik pa sem našla zelo malo odstopov, ki niso značilni, ampak gre pri njih bolj verjetno za premajhno pozornost pri pisanju besedil, zato sem te odstope prikazala le v prilogi.

3.1.1 VEJICA

Najpogostejša napaka, ki zadeva ločila, je napačna raba vejice. Vejica je v slovenščini izrazito skladenjsko ločilo, in sicer označuje meje med različnimi skladenjskimi zgradbami (med nekaterimi priredji, med glavnim in odvisnim stavkom, med polstavkom in ostalim delom povedi ipd.) (Verovnik 2005a, 21).

V analiziranih številkah revije Lisa je vejica izpuščena osemnajstkrat, najpogosteje pri pristavčnih delih, štirikrat pa stoji na mestih, na katerih ni potrebna. Raba vejice, ki zaznamuje mejo med glavnim in odvisnim stavkom, je najmanj problematična.

3.1.1.1 MANJKAJOČE VEJICE

3.1.1.1.1 Med skladenjsko enakovrednimi deli povedi

Nestavčni enakovredni deli so vezalni, stopnjevalni, ločni, protivni, vzročni, posledični in pojasnjevalni. Med njimi vedno pišemo vejico (SP 2001, 35).

V spodnjem primeru manjka vejica med deli ločnega priredja.

- ... je kot nalašč za pilates() jogo ali pa čisto navadno raztezanje (7. 12., 12).

3.1.1.1.2 Pristavčni deli

Pristavek, ki je prvemu poimenovanju dodano podrobnejše pojasnilo, mora biti od preostale povedi ločen z vejico (ŠUSS). Pri pristavčnih delih največkrat manjka druga vejica, ki zaključuje pristavčni del. Menim, da do izpuščanja te vejice prihaja, ker pisci pastavka ne občutijo kot zaključene celote, ki je od ostale povedi ločena na začetku in koncu.

- Bodylinerji, ki vam bodo pomagali() so nekje vmes med bodijem in kombinežo. (7. 12., 14)
- Kate() manekenka leta (23. 11., 59)

SP (2001, 36) navaja kot posebnost pri pisanju pristavčnih delov: »Če je lastno ime določilo pred njim stoječe besedne zveze, ga od nje ločimo z vejico, kadar domnevamo, da zveza naslovniku tega imena ne napoveduje samoumevno.« Glede na to, da je v Ameriki veliko mogotcev, spodnja zveza ni tako samoumevna.

- Ameriški mogotec() Donald Trump() zatrjuje, da je ženskam zanimiv ... (7. 12., 66)

Imena gospodarskih družb, kot sta *delniška družba* in *družba z omejeno odgovornostjo*, ki stojijo za imenom podjetja, so tudi pristavki. Običajno so zapisana z okrajšavo *d. d.* oziroma *d. o. o.* Kalin Golobova (2001, 42) pojasnjuje, da je pravni položaj podjetja pojasnilo, *in sicer delniška družba*. Ko to okrajšamo, dobimo *d. d.*, namesto *in sicer* pa vejico. Za piko mora biti seveda presledek.

V rabi se pojavljajo zapisi brez obeh vejic in presledkov za pikami, brez ene vejice itd. (FidaPLUS), torej se je raba odmaknila od pravopisne kodifikacije, vendar se v njej še ni ustalila nobena od oblik zapisovanja. Tudi če gre raba svojo pot, se morajo pisci držati enega načina zapisovanja.

V reviji Lisa v večini primerov manjkajo vejice pred pravnim položajem podjetja in presledki za pikami.

- IZDAJA Burda d.o.o., Vošnjakova 3 ... (23. 11., 51)
- DISTRIBUCIJA: Delo prodaja, d.d. (23. 11., 51)

Takšen zapis se ponovi v obeh analiziranih številkah, ker kolofon enostavno skopirajo v naslednjo številko.

Spodnji primer prav tako sodi med pristavčne dele z manjkajočo vejico, vendar menim, da gre tukaj za tipkarsko napako, saj v vseh ostalih podobnih primerih analiziranih številki stoji vejica.

- Listje() 1990 SIT, Lesnina Brdo, Ljubljana (23. 11., 45).

3.1.1.1.3 Med nadrednim in odvisnim stavkom

Vejica zaznamuje mejo med glavnim in odvisnim stavkom, stoji pa ne glede na to, ali je nadredni stavek pred odvisnim, za njim ali ga obdaja (SP 2001, 38). Takšna vejica v analizirani reviji ni problematična, saj manjka le petkrat.

Vsi spodnji odvisniki bi morali biti od glavnega stavka ločeni z vejico.

Osebkov in predmetni odvisnik

Vejica bi morala zaznamovati mejo med glavnim stavkom in osebkovim odvisnikom, ki ga uvaja veznik *kar*. Cela poved je pogojni odvisnik, v glavnem stavku pa je še en odvisnik, in sicer osebkov (podčrtani del). Na koncu tega odvisnega stavka manjka vejica.

- Če želite svojega moškega zapeljati za božič, je vse, kar potrebujete() Philipsov depilator ... (7. 12., 4) → *Če želite svojega moškega za božič zapeljati, je vse, kar potrebujete, ...*

Prvi stavek v povedi ima stilno zaznamovan besedni red, saj jedro ni *za božič*, ampak *zapeljati*. O besednem redu v poglavju 6.2.

- Kakor hitro sodelavka v sosednji sobi tako kašlja, da se tresejo /.../, vem() da je tu zopet gripa (23. 11., 59).

Načinovni odvisnik

Veznik *kot* je pogosto predmet dileme glede postavljanja vejice pred njim, ker pisci ne poznajo pravopisnih pravil. Kadar stoji med členi v stavku, pred njim vejice ne pišemo, če pa uvaja odvisni stavek – kot v spodnjem primeru – stoji pred njim desnosmerna vejica (Kalin Golob 2001, 30).

- Naj naredi tako() kot ji velewa srce (23. 11., 59).

- Vsi, ki bi radi, da bi bilo njihovo nakazilo, ne glede na uporabljeno tržno pot (bančna okenca, bančni avtomat /.../)() knjiženo na prejemnikovem računu še v tolarjih in v letu 2006, morajo ... (23. 11., 50)

Prilastkov odvisnik

Tudi prilastkov odvisnik mora biti od glavnega stavka ločen z vejico.

- ... sodi revija med proizvode() za katere se obračunava in plačuje davek ... (23. 11., 51)

Napaka se zaradi kopiranja kolofona ponovi v obeh analiziranih številkah.

3.1.1.1.4 Pastavki

Pastavek je neglagolski stavek, ki je lahko členkov, medmetni ali zvalniški in je od ostalega dela povedi ločen z vejico (Skaza 2000, 136).

V spodnjem členkovnem pastavku manjka vejica med členkoma *da* in *res*.

- Ko spim – da() res, to bi se mi zdelo zelo seksi (7. 12., 45).

3.1.1.2 ODVEČNE VEJICE

Pri napačni rabi vejice gre največkrat za primere, v katerih vejica manjka, manj pa je takih, v katerih je odveč. V reviji *Lisa* je odvečna vejica največkrat zapisana pred prirednimi ločnimi vezniki.

Pred ločnim veznikom *oziroma* in desnim prilastkom ne pišemo vejice (SP 2001, 37).

- Med bralci in bralkami, ki bodo sodelovali v akciji(,) oziroma bodo glasovali prek dopisnic in SMS-jev¹, bomo ... (23. 11., 5)

Menim, da je do napačne rabe vejice prišlo, ker pisec ni bil pozoren, kje se konča vrinjeni stavek.

- ... je za NajPiškot 2006 izbrala školjke(,) **avtorice**² Ivanke Zajc (7. 12., 32).

¹ O sklanjanju kratic na strani 34.

² Avtor je *kdor ustvari umetniško ali znanstveno delo* (SSKJ). V našem primeru bi bilo bolje zapisati: *školjke, ki jih je pripravila Ivanka Zajc*.

V prvem primeru pred primerjalnim veznikom *kot* ne pišemo vejice (glej str. 13). Poved bi bila pravilno zapisana: *Svaljki odlično teknejo kot krepka jed s kislim zeljem ali slanino ali pa kot nežna priloga*. Ko zamenjamo besedni red, je jasno, da vejica ni potrebna. Druga poved tvori vezalno priredje, v katerem pred *in* ne postavljamo vejice. V zadnji povedi se samostalnik *ustnice* ponavi dvakrat, namesto ponovitve bi morali uporabiti zaimsek *jih*.

- Kot krepka jed s kislim zeljem ali slanino ali pa kot nežna priloga(,) svaljki odlično teknejo (7. 12., 32).
- »Poljubi me!« govorijo našobljene rdeče ustnice(,) in to so vedeli Egipčani že /.../, zato so si ustnice barvali s heno (23. 11., 18).

3.1.1.3 VEJICA IN VEČBESEDNI VEZNIKI

Poznamo enobesedne in večbesedne enodelne veznike. Pri večbesednih se velikokrat znajdemo v dilemi, ali med njimi postaviti vejico ali ne.

Slovnica pravi, da je pri vezniku *zato ker* mogočih več načinov izgovora in pisanja. Če je *zato* nenaglašen in je drugi del vezniške besede dodan kot naknadno pojasnilo, pišemo vejico pred veznikom *zato*. Če pa je *zato* naglašen in je drugi del vezniške besede napovedan s prislovom, vejico pišemo med veznikoma (Toporišič 2000, 428). Pravopis pa pravi, da vejice med deli večbesednih veznikov ne pišemo in hkrati dodaja, da je stava vejic odvisna od poudarka in premora. Menim, da prihaja med pisci do zmede, ker priročniki niso dovolj jasni. Zato tukaj ne moremo govoriti o napakah.

- ... flirt na vas vpliva pozitivno **zato, ker** vam pozitiven odziv ... (7. 12., 17)
- ... Donald Trump zatrjuje, da je ženskam zanimiv **zato, ker** je pameten.
(7. 12., 66)

3.1.2 POMIŠLJAJ IN VEZAJ

Pomišljaj in vezaj sta ločili, pri katerih so odstopanja od pravopisne norme posledica stilnega učinkovanja in nepoznavanja pravopisnih pravil. Odstopanja so tako pogosta, da se pojavlja dvom v vztrajanje pri pravopisnih pravilih.

Pomišljaj je večinoma nestično ločilo, predložni pomišljaj, ki nadomešča predlog *do*, pa je stično. V reviji *Lisa* se nestični pomišljaj pojavlja v datumih pri horoskopu, torej 12-krat v eni številki oziroma 24-krat v dveh številkah.

- 21. 3. – 20. 4. (23. 11., 51)
- 21. 4. – 20. 5. (7. 12., 58)

Najpogostejša napaka pri rabi pomišljaja je, da je namesto njega rabljen vezaj. Verovnikova (2005a, 14) razlaga, da se glede na SP za pomen predlogov *od* in *do* ne uporablja vezaj, ampak t. i. predložni pomišljaj. Dodaja, da je tukaj »stičnost predložnega pomišljaja »močnejše« pravilo in izniči pravilo o zapisu presledkov za vrstilnimi števniki«.

- ... lonček jogurta 150 - 285 mg, rezina sira 120 - 200 mg (7. 12., 43).

Po SP (2001, 45) tudi namesto odstavčne številke ali črke pišemo nestični odstavčni ali alinejni pomišljaj. Štirje zapisi so napačni, en pa pravilen, iz česar sklepam, da pisec sicer pozna pravilo, ampak je bil pri pisanju površen ali pa je preveč hitel in napisanega ni prebral. V prvih dveh primerih manjka tudi pika za vrstnimi števniki.

- Priporočene količine kalcija v prehrani (v mg/dan):
 - otroci od 1() do 4() leta: 600
 - mladostniki od 13() do 19() leta: 1.200
 - od 19. leta dalje: 1.000

V spodnjih primerih bi moral glede na SP namesto vezaja stati nestični enodelni pomišljaj. V prvem primeru gre za vpeljevanje pristavčnega pojasnila, v drugem pa za spremembo skladijskega naklona v povedi.

- ... puder, ki prekrije gubice - Max Factor Age Renew (23. 11., 22).
- Še vedno se dobro spominjam, kako je bilo, ko sem pred tremi leti začela delati na oddelku - Boštjan mi je vse razložil in me podpiral (23. 11., 52).

Dvodelni pomišljaj loči vrinjeni stavek od drugega dela povedi. V takih primerih ga pišemo le, če ima poved več stavkov, med seboj že ločenih z vejico. Če je poved preprosta, za nepoudarjeni vrinjeni stavek navadno zadostuje vejica (SP 2001, 45). Moramo se odločiti samo za eno ločilo, uporabimo dve vejici ali pa dva pomišljaja.

- Ampak – če prav pomislim(,) bi bilo to v pravem življenju malo smešno.
(7. 12., 45)

Dodatna težava pri rabi pomišljaja in vezaja pa je, da je treba pri pisanju na računalnik za uporabo pomišljaja obvladati nekaj tehnik na tipkovnici, ki pa jih večina običajnih uporabnikov, ki ne poznajo njunih skladenjskih oziroma neskladenjskih vlog, ne pozna oziroma zaradi nepoznavanja ne potrebuje. Eden od razlogov je verjetno tudi časovna stiska, najhitreje je namreč samo pritisniti tipko minus.

3.1.3 LOČILA PRI PREMEM GOVORU

Premi govor je sestavljen iz spremnega stavka in dobesednega navedka, ki je običajno med dvema narekovajema. Če je dobesedni navedek pred spremnim stavkom, ima na koncu ločilo, ki opravlja vlogo vejice, spremni stavek pa se zato začne z malo začetnico (razen če se spremni stavek začne z lastnim imenom). Pri tem klicaj in vprašaj ostaneta, piko pa zamenjamo z vejico (Skaza 1995, 55–56).

Končno ločilo citirane povedi izpuščamo, če bi moralo stati pred končnim vprašajem vprašalne povedi. Če je citirana poved med narekovaji, lahko ohrani svoj vprašaj ali klicaj. Če je taka citirana poved za dvopičjem, ohranja svoje ločilo, zamenja pa se ločilo napovednega stavka (SP 2001, 33). Glede na to pravilo bi moral na koncu prve povedi stati vprašaj. Poleg tega glede na SP (2001, 9, 42) začetke dobesednega navedka premege govora za dvopičjem pišemo z veliko začetnico. Drugi primer bi se torej glasil: *»Ali bi temu morali reči pornografske slike?« se sprašuje.* Če je dobesedni navedek za spremnim stavkom, se začne z veliko začetnico. V tretjem primeru pa bi bilo bolj primerno končno ločilo klicaj, ki izraža čustvenost povedanega.

- Pred posvojitvijo si zastavite pomembna vprašanja: **ali** imamo dovolj časa za mačko, /.../, bomo skrbeli za njeno nego in³ ji omogočali redno in kakovostno prehrano. (7. 12., 53)
- Ali bi temu morali reči pornografske slike, se sprašuje (23. 11., 40).
- Ali pa, kar je najlepše: **joj**, kako te ljubim (23. 11., 40).
- ... ki je nato Vero vprašal: *»Torej imaš tudi otroka.«* In⁴ Vera mu je ... (7. 12., 16)

³ O rabi veznikov *in, ter* v poglavju 4.7.1.

⁴ O veznikih na začetku povedi na strani 58.

Menim, da so odstopanja od kodificirane norme pri premem govoru posledica neznanja piscev, površnost pri pisanju pa tudi ni zanemarljiva. Od zgornjih primerov je šlo za površnost predvsem v zadnjem.

Med pravopisne napake sodi tudi raba velike in male začetnice. Ker v reviji *Lisa* nisem našla napačne rabe velike začetnice, razen nekaj primerov, pri katerih predvidevam, da gre za tipkarske napake, sem to poglavje prikazala v prilogi.

3.2 DRUGA PISNA ZNAMENJA

3.2.1 ZNAMENJE ET (&)

Slovenski pravopis (2001, 4) pravi, da znamenje et oziroma & označuje priredni veznik *in*. Povezuje različne dele poimenovanj, pri fonetičnem prepisu besedila ga pretvarjamo v *in*, nikjer pa ni nobenega določila o pisanju tega znamenja. Glede na to, da stoji namesto veznika, ki ga pišemo kot samostojno besedo, bi lahko enako, torej s presledki, zapisovali tudi to znamenje.

V reviji *Lisa* se pisci ne morejo zediniti glede stičnosti znamenja & in velike začetnice okoli njega. Glede na to, da gre za naslove, je raba velike oziroma male začetnice predvsem slogovna, saj gre za element pri oblikovanju revije. Kljub temu bi se v uredništvu morali odločiti za en način pisanja in ne za rabo tako različnih kombinacij. Našla sem 21 naslovov, ki vsebujejo znamenje &. Od tega jih je 17 pisanih brez presledka pred znamenjem in za njim, štirje pa s presledkom. Vsi naslovi imajo obe besedi zapisani z veliko začetnico, le naslov *Telo&duša* ima drugo besedo vsakokrat (štirikrat) napisano z malo začetnico.

Večina naslovov v *Lisi* je pisana z malimi tiskanimi črkami, naslovi *NASVETI&NOVOSTI* pa so pisani s tiskanimi črkami. Samo pri tem naslovu so pisci uporabili tri različice zapisa: dvakrat s stičnim znamenjem &, dvakrat z nestičnim in enkrat z veznikom *in* namesto njega.

Vse skupaj pa so uporabili pet različnih kombinacij namesto ene. Glede na to, da se tudi v korpusu FidaPLUS pojavljajo samo zapisi s stičnim &, lahko rečem, da sta rabna in kodificirana norma tukaj enotni in gre v Lisi za nepoznavanje norme.

- Telo&duša (23. 11., 16; 23. 11., 59; 7. 12., 18; 7. 12., 67)
- PRILOGA KUHAMO & PEČEMO (23. 11., 3; 7. 12., 3)
- Kuhamo&Pečemo (23. 11., 25; 7. 12., 29)
- NASVETI&NOVOSTI (23. 11., 22; 7. 12., 14)
- NASVETI & NOVOSTI (23. 11., 50; 7. 12., 56)
- NASVETI IN NOVOSTI (7. 12., 26)

Ime Marks & Spencer je v analiziranih številkah revije Lisa zapisano 19-krat, od tega je bilo 12-krat pisano s stičnim znamenjem in 7-krat z nestičnim. Zanimivo je, da so bila v prvi analizirani številki (23. 11. 2006) vsa pisana stično (osem zapisov), v drugi (7. 12. 2006) pa sedem nestično in štiri stično. Morda so se v uredništvu revije naučili pravilnega zapisa ali pa se je zamenjal pisec besedil. Podobno je z zapisom s.Oliver, ki se je v analiziranih številkah pojavil 8-krat in je v vseh primerih zapisan napačno (S'Oliver). Ne glede na pravila v slovenščini imajo takšni nazivi svoj uraden zapis. V primeru Marks & Spencer je to z nestičnim znamenjem za *in* (Marks & Spencer), kar je tudi skladno z normo slovenskega jezika. Menim, da bi se morali pisci besedil držati uradnih zapisov, ne glede na to, ali so ti v skladu z normo ali ne.

- Izdelke smo si sposodili v trgovinah Orsay, **S'Oliver** in **Marks&Spencer**()
(7. 12., 7)

Takšna poved se je v analiziranih številkah Lise pojavila 8-krat, od tega 7-krat brez končne pike.

3.3 PISANJE SKUPAJ, NARAZEN, Z VEZAJEM

V tej skupini napak sem v Lisi našla le nekaj primerov kršitev norme, torej raba ni problematična, kaže pa na pomanjkljivo poznavanje pravopisnih pravil. Postavlja se vprašanje, ali pisci pravil ne poznajo zaradi slabe šolske vzgoje ali nejasnosti pravil. Morda bi bilo njihovo znanje boljše, če bi nekatera poglavja, predvsem o pisanju skupaj oz. narazen, nekoliko poenostavili, ponazorili z več in bolj aktualnimi primeri in če bi bilo manj posebnosti. Na primer pri samostalniških in pridevniških zloženkah so skupine sredstev, ki jih pišemo skupaj, narazen in še skupine z vezajem.

O ločevanju med pomišljajem in vezajem sem že pisala v poglavju o ločilih. Dvojna imena, pri katerih sklanjamo oba dela, pišemo z nestičnim vezajem. Kadar gre za del nekega kraja, ne pišemo vezaja. V nobenem primeru pa med imeni krajev ne pišemo pomišljaja (EPIS 2000, 147). Zveza v drugem primeru ni niti dvojno ime niti Trzin ni del Ljubljane. Zato bi bilo najbolj logično in pravopisno pravilno zapisati samo Trzin.

- Ljubljana – Vič (23. 11., 48) → *Ljubljana Vič*
- Ljubljana – Trzin, www.deval.si, tel.: 041 538 514 (23. 11., 48) → *Trzin*

Podredne zloženke samostalnikov pišemo skupaj le, če so to zloženke z medpono *-o-*, zloženke s količinskim številom v prvem delu ali zloženke z imenovalniško ali katero drugo medpono (SP 2001, 57).

- Sedem osmin ali **tričetrtine** dolge hlače v kombinaciji s škornji ... (23. 11., 6)
→ *tri četrtine*

Ne vidim razloga, zakaj bi moral v zvezi *kožni vitamin* stati vezaj, saj ne gre za priredno zvezo dveh skladenjsko enakovrednih besed, ampak za podredno zvezo, v kateri je pridevnik *kožni* levi prilastek samostalnika *vitamin*. Takšne zveze pišemo narazen.

- **Tako imenovani »kožni-vitamin«** zmešča kožo ... (23. 11., 39) → *kožni vitamin*

Kadar v besedilu uporabljamo dve ali več zloženek, pri katerih je del besede enak, lahko enaki del izpustimo, vendar moramo to označiti z izpustnim, stičnim vezajem.

(Kalin Golob 2001, 19)

- Učinkovitost cepiva temelji na dolžini in identiteti vsake posamezne sezone gripe in zdravja posameznika, ki je vakcino⁵ prejel. A če ste mladi in zdravi, naj

bi bila vakcina⁵ od 70() do 90-odstotno zanesljiva (7. 12., 56). → 70- do 90-odstotno zanesljiva

3.4 DELJENJE BESED

SP določa za deljenje besed kar nekaj pravil. Pri tem pravila določa tako, da so deljena beseda in njeni deli čim lažje izgovorljivi in logični. Pri nekaterih besedah deljenje ne povzroča težje izgovorljivosti, zato tudi SP dopušča več možnosti deljenja oziroma deljenje na različnih delih besede. Prav zaradi lažje izgovorljivosti deljenih besed menim, da je nujno, da pisci poznajo pravopisna pravila, zato spodnje odstopa štejem k kršenju pravopisnih pravil. Ob tem pa se zavedam, da se pri današnjem pisanju na računalnik pisci malo ozirajo na deljenje besed, saj imajo urejevalniki besedil možnost avtomatičnega deljenja, poleg tega pa je razlog za napačno delitev pogosto prav urejevalnik, ki sam prelamlja vrstice in besede.

Predvidevam, da je velika količina napačno deljenih besed v Lisi posledica zgoraj navedenih razlogov in nepoznavanja prvopisnih pravil o deljenju besed. Največ napačnih delitev sem zasledila pri soglasniških sklopih med dvema samoglasnikoma. Pravilni zapisi oziroma predlogi so navedeni v poševnem tisku za puščicami.

SP (2001, 67–68) o deljenju pravi takole:

V obeh delih deljene besede mora biti vsaj po en zlog (ki ga poleg samoglasnikov lahko tvorimo tudi z zlošnima *r* in *l*).

- Ve-**n**čke vam ponujajo v trgovini Tisoč in en dar v City parku ... (7. 12., 51)
→ *ven-čke*
- Marjana je na svoj ba-**n**čni račun nakazala skoraj pol milijona tolarjev
(7. 12., 60). → *ban-čni*

Soglasnik med dvema samoglasnikoma prenašamo v naslednjo vrstico.

- Karirasta jakna v kombinaciji s tričetrtinskimi hla**č**-ami je popolna ... (23. 11., 6)
→ *hla-čami*
- ... potem pa zamrznjene prelo**ž**-ite v vrečke za zamrzovanje (23. 11., 30).
→ *prelo-žite*

⁵ Samostalnik *vakcina* izhaja iz latinščine, slovenski izraz zanj je *cepivo* (SSKJ). Še posebno neustrezno je v eni povedi rabiti dva različna izraza z istim pomenom.

- ... uspešno polnita odre po Veliki Brit-aniji (23. 11., 59). → *Bri-taniji*
- Lahko pa ga še polepšate z ver-izico na vratu (7. 12., 10). → *ve-rižico*

Soglasniški sklop med dvema samoglasnikoma, ki na začetku besede ne bi bil izgovorljiv, obvezno delimo. V naslednjo vrstico prenesemo izgovorljivi del (v celoti ali delno).

- ... obujte škorn-je, ki so v enakem odtenku kot hlače (23. 11., 6). → *škor-nje*
- Preberite, kako se ščitimo pred kapl-jično okužbo, kako razlikujemo ... (7. 12., 42) → *kap-ljično*
- Se ji je zdelo najino prijateljst-vo tako malo vredno (7. 12., 60) → *prijatelj-stvo*
- Priporočamo, da jih izperete z mlač-no, ker boste tako zaprli luske ... (7. 12., 25) → *mlač-čno*
- ... ki je narejena izkl-jučno iz morskih živali in rastlin (7. 12., 38). → *iz-ključno*

Sestavljenke, zloženke in sklope navadno delimo na mejah sestavin.

- Predv-sem na nogah je koža suha in luskava (7. 12., 25). → *pred-vsem*
- Vsee-no pa zobozdravniki sklepajo, da so samo otroci dovzetni za ... (7. 12., 45) → *Vse-eno*
- ... igralcem včasih malce toži po najsl-avnejših trenutkih v karieri (7. 12., 67). → *naj-slavnejših*
- Enota mere valute držav ev-roobmočja je evro, ki je razdeljen na manjše enote - na 100 centov (7. 12., 56). → *evro-območja*

O rabi vezaja in pomišljaja v poglavju 3.1.2.

Ne delimo besednih sklopov s številko ali črko, kratic, številc in spletnih naslovov. Številčne sklope z vezaji delimo na mestu, kjer je vezaj. Za deljivim sklopom napišemo deljaj, vezaj pa ponovimo v novi vrstici (Epis 2000, 178). Če pride na konec vrstice neskladenjska stična poševnica, za njo deljaja ne pišemo (SP 2001, 68).

V reviji Lisa so v novo vrstico pogosto deljene telefonske številke.

- V tej četrti živi 170
000 ljudi kitajskega porekla ... (7. 12., 63)
- Prijave in informacije na www.belvin.si ali 01/723-
() 7464 (23. 11., 34).

- 040/885-
 () 854 (23. 11., 49)
- 040 ()
 () 605 605 (7. 12., 38)

4 NORMA V OBLIKOSLOVJU

4.1 NAPAČNA RABA SKLONA

Do napačne rabe sklona prihaja predvsem zaradi pomanjkljivega poznavanja norme in tudi zaradi površnosti, saj pisci, verjetno zaradi pomanjkanja časa, ne preberejo za seboj, kaj so napisali. V analizirani reviji je bilo med odstopi pri rabi sklona največ primerov napačne rabe roditelja in tožilnika.

4.1.1 Imenovalnik

Raba imenovalnika v Lisi ni problematična, našla sem le tri primere napačne rabe, od tega predvidevam, da gre pri dveh za tipkarsko napako. Osebek je načeloma v imenovalniku. Po njem se vprašamo z vprašalnico *kdo ali kaj?*

- Pri /.../ se srečujeta Tihi ocean in Tasmanovega morja (23. 11., 54).

Ko naštevamo sestavine za recept, jih navajamo v imenovalniku. Glede na to, da je prva sestavina besedne zveze v pravilnem sklonu, sklepam, da gre za tipkarsko napako.

- Sestavine: /.../, kitajska solato ... (7. 12., 34)

Problematičen je predvsem samostalnik *hči*, pri katerem pogosto prihaja do napačne rabe v imenovalniku in tožilniku. Pri tem samostalniku nastane od roditelja dalje premena osnove (*hčere*). V tožilniku ednine ima končnico *-ø*, v roditelju ednine pa *-jo* (Toporišič 2000, 291). Sklanjamo torej: *hči, hčere, hčeri, hčer, o/pri hčeri, s hčerjo*.

Oblika *hčerka*, ki jo nekateri radi uporabljajo kot imenovalniško obliko namesto pravilne *hči* (v korpusu FidaPLUS je preko 9.000 takšnih primerov), ne obstaja.

Spodnji primer bi se torej pravilno glasil: »Ali ste vi moja *hči*?«

- »Ali ste vi moja **hčerka**?« me je vprašala moja mama (23. 11., 14).

4.1.2 Rodilnik

Pri rabi sklonov je največ napak pri roditelju, našla sem kar sedem primerov. Če je povedek zanikan, mora biti predmet v roditelju in ne v tožilniku.

- Barvo jim ne da več hena, temveč naravni voski, olja in pigmenti ...
(23. 11., 18) → *barve*
- Ko nimate **kaj** početi (7. 12., 12). → *česa*
- Njemu torej ni tako lahko podtakniti **kukavičje jajce** kot rjavookim ...
(7. 12., 45) → *kukavičjega jajca*
- Nič ni takega, **kar** se ne bi dalo popraviti (7. 12., 58). → *česar*
- Ni treba **stanovanje** vedno okrasiti z visoko smrečico (7. 12., 48). → *Stanovanja ni treba ...*

V zadnjem primeru gre tudi za napačen besedni red.

Pogosto so napačno sklanjani tudi zaimki. Pridevniški zaimek *nič* sklanjamo: *nič, ničesar, ničemur, nič, o/pri ničemer, z ničimer* (Toporišič 2000, 312).

- Ko se začne, človek ne vidi **nič** okoli sebe (23. 11., 58). → *ničesar*

4.1.3 Dajalnik in mestnik

Pri rabi dajalnika in mestnika sem našla najmanj odklonov od norme.

Glagol *podati se* se veže z dajalnikom (SSKJ) in v tej rabi ga je napačno rabiti s predlogom *v* (ki za sabo sicer zahteva tožilnik, ki je v našem primeru rabljen pravilno).

V spodnjem primeru bi na vprašanje *čemu se poda zelenje?* odgovorili *vsakemu domu*.

- Zelenje se poda **v vsak dom** (23. 11., 42). → *vsakemu domu*

Spodnji stavek bi se pravilno glasil: ... *ki je lahko v enakem odtenku kot majica ali pa v popolnoma nasprotnem*. *Odtenku* namreč sklon določa predlog *v*.

- ... ki je lahko v enakem odtenku kot majica ali pa popolnoma **nasproten**.
(7. 12., 10) → *ali pa v popolnoma nasprotnem*

4.1.4 Tožilnik

V spodnjih primerih bi moral biti predmet v tožilniku. Pri zadnjem primeru gre verjetno za tipkarsko napako.

- Za 4 osebe potrebujete: /.../, 3 stroki česna ... (7. 12., 31) → *3 stroke*
- 1 beljak, žlica olja in gustin (ali moko) dobro razžvrkljajte, da dobite ...
(7. 12., 34) → *žlico*

- Za 4 osebe potrebujete: /.../ 2 kutini ali jabolka (7. 12., 40). → *jabolki*
- ... vrednostna enota 1⁶ cent, kar je najmanjša podenota za poslovanju. (7. 12., 56) → *poslovanje*

Samostalniški oziralni zaimek *kar* je srednjega spola in se sklanja *kar, česar, čemur, kar, čemer, čimer* (Toporišič 2000, 310).

V spodnji povedi gre za predmetni odvisnik, pri katerem je oziralni zaimek *kar* v tožilniku. Poleg tega menim, da prislov *nujno* ne izraža želenega pomena in da bi moral biti namesto njega uporabljen npr. prislov *močno*.

- Pravzaprav pomeni zapeljevanje, da partnerja pripravimo do tega, da naredi nekaj, **česar** si **nujno** želi (7. 12., 3). → *Zapeljevanje pravzaprav pomeni ...*

4.2 SAMOSTALNIŠKA BESEDA

4.2.1 Samostalnik

Kar zadeva rabo samostalnikov, v analiziranih številkah Lise nisem našla kršitev norme, ampak različna poimenovanja istega samostalnika v besedilu, nekaj primerov napačne rabe samostalnikov in izraze, ki so v rabi redki.

Guma je žargonski izraz za *pnevmatiko*, njen osnovni pomen je *elastična snov, dobljena z vulkanizacijo kavčuka* (SSKJ). V vsakdanji rabi je njena raba ustaljena in navadna, pisci pa bi morali v besedilih upoštevati doslednost in uporabljati samo en izraz. Pisec besedila je uporabljal izraz *pnevmatika* in je le enkrat uporabil *gumo*. Nadrejeni knjižni sinonim za *brozgo* je *plundra* (SSKJ), ki je torej knjižno bolj pravilna, vendar je v rabi *snežna brozga* bolj pogosta (119 zgledov) kot *plundra* (24 zgledov) (FidaPLUS), torej gre raba v drugo smer.

- Lisa je za vas o mitih in zmotah o zimskih **gumah** vprašala strokovnjake. (23. 11., 50)
- ... na mrzlih in s snežno **brozgo** pokritih cestnih površinah (23. 11., 50).

⁶ Števnike do deset pišemo z besedo (Verovnik 2005a, 14).

Kadar se vprašamo *do kdaj*, uporabljamo samostalnik *pomladi*, torej *do pomladi*, prislov *spomladi*, torej *v pomladanskem času*, pa rabimo, kadar se vprašamo *kdaj* (SSKJ).

- Na progah je do **spomladi** dovolj snega (7. 12., 64).

Samostalnik *porabnik* se nanaša na tistega, ki nekaj porablja, medtem ko se *uporabnik* nanaša na tistega, ki nekaj uporablja (SSKJ). Pri pnevmatikah gre za uporabo.

- O zimskih pnevmatikah so različne zmotne predstave, saj se **porabniki** srečujejo z različnimi in zavajajočimi mnenji (23. 11., 50).

V Lisi raba samostalnikov ni problematična, med pisci bi bilo potrebne več jezikovne kultiviranosti, pri težjih primerih pa bi si morali vzeti čas in pomene besed oziroma njihove zapise preveriti v priročnikih.

4.2.2 Večbesedna poimenovanja

Če je lastno ime sestavljeno iz ujemalnih besed, ki se lahko same sklanjajo, se sklanja v obeh (vseh) delih. Izjema so priimki ob ženskih imenih (Toporišič 2000, 302–303). V reviji Lisa sem našla le en primer kršitve tega pravopisnega pravila, kar kaže na to, da uporabnikom jezika ne povzroča težav.

Pri mnogih samostalnikih moškega spola se od roditelja naprej osnova zaradi neobstojnega samoglasnika skrajša. Pri pisnem krajšanju na koncu osnove izginja nemi samoglasnik, ki ne odloča o izgovoru pred njim stoječih črk za glasove *č ž š dž* in *s* (pisanega *s c*) (SP 2001, 89).

- ... 350 milijonov evrov je Paloma Picasso pustila možu Rafele Lopez() Cambile. (23. 11., 58) → *Rafaelu Lopezu Cambilu*

4.2.3 Samostalniški zaimek

Osebni zaimek se nanaša na osebo, ki mu določa spol. Piscem v reviji Lisa glede na spodnje primere manjka pravopisno znanje, nekaj pa je prispevalo tudi prevajanje iz nemščine. V spodnjem primeru je osebek (*vlaga*) ženskega spola, zato mora biti tudi zaimek, ki se nanaša na osebek in ne na predmet (*kopanje*), ženskega spola (*jo*). V povedi je tudi tipkarska napaka pri besedi *obilica*.

- **Oblica** vlage, ki **ga** takšno kopanje nudi, koži dobro dene, zato bo ... (7. 12., 25)
→ *ki jo*

V nekaterih primerih so osebni zaimki odveč, v drugih pa manjkajo. V prvem nam že zaimek *jo* pove, da gre za *njeno sodelavko* in je popolnoma nepotrebno, da zapišemo še *njena*. Tudi v drugem in tretjem primeru sta zaimka odveč.

- Enkrat popoldne jo **njena** sodelavka končno zelo radovedno vpraša ...
(23. 11., 40)
- ... s svojim poslom in štirimi otroki, ki ji vzamejo precej **njenega** časa.
(7. 12., 41)
- Tako⁸ na ljubezenskem kot poslovnem področju vas čaka kar nekaj prijetnih presenečenj. Nekaj **jih** bo celo takih, o katerih si niti sanjati niste upali.
(7. 12., 58)

V spodnjih primerih pa zaimki manjkajo. Če je poudarek na tem, da navedene stvari delamo zase, bi moralo biti to poudarjeno s povratnim osebnim zaimkom *svojo*. V drugi povedi pred smostalnikom *duša* manjka *vaša*, v zadnjem pa bi bilo bolje napisati *jo osušite, naribajte (njeno) lupinico ...*

- Vzemite si nekaj časa samo zase, pripravite toplo kopel, poslušajte () najljubšo glasbo in uživajte (7. 12., 4).
- Potem ugriznite v kislo limono in že se bo smejala () duša (7. 12., 19)!
- Limeto operite z vročo vodo, osušite, **ji** naribajte lupinico in iztisnite sok.
(7. 12., 31)

4.2.4 Krajšave

Krajšave so kratice, formule, simboli in okrajšave. Simbole za merske enote pišemo načeloma s presledkom za številko, razen v algebri. Kratice beremo kakor druge besede ali pa črkovalno. Okrajšave so okrajšano zapisane besede ali besedne zveze in za njimi pišemo piko. Za kraticami, formulami in simboli pa ne pišemo krajšavnih pik (SP 2001, 121, 122).

⁸ O vezniku *tako kot* v poglavju 4.7.1.

Odstopi od norme pri pisanju kratic pomenijo nepoznavanje pravopisnih pravil, pisci v reviji Lisa najslabše poznajo pravili o pisanju presledka pred simboli za merske enote in sklanjanju kratic.

- ... 0,5l olja na 80 stopinjah ... (7. 12., 34)

Napake v kolofonu se ponavljajo iz številke v številko, ker ga enostavno skopirajo v naslednjo številko in pri tem ne preverijo morebitnih napak v besedilu. Tudi to je verjetno posledica hitenja pri zaključevanju redakcije.

- ... davek na dodano vrednost po stopnji 8,5% (23. 11., 51).
- Na podlagi zakona o davku na dodano vrednost (Uradni list RS(.) št(.) 106/01) ... (23. 11., 51)

Končnice kratičnih imen pišemo z malo in z vezajem, če se kratično ime končuje na soglasnik (Kalin Golob, Verovnik 2002/2003, 17).

Kratico BTC sklanjamo, pravilen zapis bi bil torej v *BTC-ju v hali A*. Za kratico seveda manjkata tudi vejica in končna pika.

- Izdelke smo si sposodili v trgovini Accessories v BTC hala A() (7. 12., 10)

Kratice beremo kakor druge besede ali črkovalno (SP 2001, 121). Kratico SMS izgovorimo [esemés], zato jo sklanjamo *SMS-ov* [esemésov].

- ... bodo glasovali prek dopisnic ali SMS-jev (23. 11., 5).

Ko kratico v besedilu uporabimo prvič, jo moramo najprej zapisati s celo besedo in kratico v oklepaju, v nadaljevanju pa uporabljamo samo kratico. Torej: *Sport utility vehicle (SUV)* oziroma po slovensko *športno večnamensko vozilo* in *vozila s pogonom na štiri kolesa (4 x 4)*. Pisec besedila v Lisi pa je kratici šele v nadaljevanju zapisal s celimi besedami. Menim, da tukaj ne gre le za golo pravopisno pravilo, ampak za njim stoji tudi praktičnost, saj bralec, ki kratice ne pozna, potrebuje njeno razlago na začetku besedila.

- ... vozila SUV in 4 x 4 ne potrebujejo zimskih pnevmatik (23. 11., 50).

4.3 PRIDEVNIŠKA BESEDA

Pri pridevniški besedi je največ odstopanj od norme pri pridevniku, pisci ne ločujejo med določno in nedoločno obliko (19 primerov), ne razlikujejo med pridevnikom *potrebno* in naklonskim izrazom *treba*, do napak prihaja tudi pri moških pridevnikih v dajalniku in mestniku. Ti odstopi so odraz neznanja pravopisnih pravil.

4.3.1 Pridevnik

Vrstni pridevniki določajo vrsto predmetnosti oz. pojavnosti, ki jo poimenujejo ob njih stoječi samostalniki. Po njih se sprašujemo z vprašalnico *kateri?* in se vedno končajo na *-ni* ali pa na *-ski*, *-ški*, *-ji*. S samostalnikom vedno tvorijo bolj ali manj stalno oz. ustaljeno besedno zvezo. Zveze samostalnikov in kakovostnih pridevnikov pa niso stalne, ampak priložnostne, po njih se sprašujemo z vprašalnico *kakšen?*. Zanje je tipična končnica *-en*, imajo pa posebnost – določno obliko –, ki se konča na *-ni* (Verovnik 2005a, 47–50).

4.3.1.1 Določna in nedoločna oblika kakovostnih pridevnikov

Razlika med nedoločno in določno obliko se izraža glasovno le v imenovalniku in enako se glasečem tožilniku ednine oblike za moški spol. Določna oblika ima obrazilo *-i*. Uporabljamo jo, kadar se po pridevniku sprašujemo s *kateri -a -o* ali *katere vrste*, kadar govorimo o že znani lastnosti samostalnika, za kazalnimi zaimki in za *ves*, sicer uporabimo nedoločno obliko z obrazilom *-ø*.

V reviji *Lisa* sem našla 19 primerov, v katerih je uporabljena določna oblika namesto nedoločne in enega, v katerem je napačno rabljena nedoločna oblika. Menim, da imajo pisci težave, ker se oblika *-ni* pojavlja pri dveh različnih kategorijah, meril za njuno ločevanje pa ne poznajo. Pisci verjetno težijo k določni obliki, ker imajo občutek, da bodo s tem manj zgrešili.

- Mehki plašč iz flanele s kontrastnimi detajli vojaških uniform (23. 11., 10)
- Sočni makov zavitek (23. 11., 33).
- Brilljantni duet (7. 12., 10)

Drugi je vrstni pridevnik, zveza *drugi konec tedna* je stalna, *vsak* pa je zaimek.

- Tukaj se vsaki drugi konec tedna v marcu odvija festival Wildfood (23. 11., 55).
→ *Tukaj je vsak drugi konec tedna festival ...*

Namesto glagola *odvijati se* bi zadoščal enostaven *biti*.

- Zeleni žad je poldragi kamen **in** je značilen za Novo Zelandijo (23. 11., 55).
→ *poldrag kamen, ki je*

Majhen in *velik* sta nedoločni obliki pridevnikov, *mali* in *véliki* pa določni. Pri pridevniku *velik* je razlika med določno in nedoločno obliko predvsem v naglasu (Vrbinc 2003, 251). V vseh spodnjih primerih so bili predmeti prvič omenjeni, zato bi morali biti pridevniki v nedoločni obliki *majhen*.

- **Malo** smrečico okrasite z rdečimi zvezdicami, zlatimi kroglicami in ...
(7. 12., 48)
- Izberite svečnike po svojem okusu **ter** jih okrasite z **malimi** adventnimi venčki.
(7. 12., 51)

Namesto *ter* bi moral stati veznik *in*.

4.3.1.2 Pridevnika *leten* in *poleten*

Pridevnik *leten* se nanaša na samostalnik *leto*, *poleten* pa na *poletje*. Razlog za pogoste napake v rabi teh dveh pridevnikov je vpliv nekdanje srbohrvaščine, saj se v hrvaščini pridevnik *leten* nanaša na samostalnik, ki ga v slovenščino prevajamo kot *poletje* (Kalin Golob 2003a, 78). Gre torej za nekritično sprejemanje besede kot slovenske in slabo poznavanje slovenskega jezika. V članku o pnevmatikah so poletne omenjene šestkrat in v vseh primerih zapisane napačno. V zadnjem primeru je *poletju prilagojenih* pristavek, ki je lahko od ostale povedi ločen z vejicama ali pa ne. Treba bi bilo torej dodati še drugo vejico ali pa tudi obstoječo izpustiti.

Vendar pa se v vsakdanji rabi za pnevmatike uporablja pridevnik *leten* (FidaPLUS), ki je že tako ustaljen, da je prevladal nad pravilnim *poleten*, zato bi se ta zelo težko prebil nazaj v vsakdanjo rabo.

- ... na splošno ni velike cenovne razlike med **letnimi** in zimskimi pnevmatikami.
(23. 11., 50)
- ... se pri nizkih temperaturah **letne** pnevmatike hitreje obrabijo ... (23. 11., 50)

- Zaradi namenskih tehnologij in posebnih, poletju prilagojenih() zmesi tekalne plasti **letne** pnevmatike ... (23. 11., 50)

Podoben primer sta pridevnika *možen* in *mogoč*, vendar ker sta se v Lisi pojavila le dvakrat, sem ju prikazala v prilogi.

4.3.1.3 Treba in potrebno

Razlikovanje med pridevnikom *potrebno* in naklonskim izrazom *treba* se je v rabi izgubilo in tako namesto *treba* stoji *potrebno*.

»Beseda *potrebno* (*potrebna*, *potreben*) je pridevnik, ki je lahko v slovenščini levi prilastek ob samostalniški odnosnici ali povedkovo določilo. Ne more pa opravljati vloge naklonskega nepregibnega povedkovnika, ki izraža nujnost kakega dejanja in se uporablja ob pomožniku z nedoločniškim povedkovim določilom (*treba* + *biti* + *nedoločnik*)« (Kalin Golob 2001, 84).

Kalin Golobova prav tako ugotavlja, da se je v splošni jezikovni praksi razlikovanje med njima izgubilo in tako večinoma namesto *treba* stoji *potrebno*, kar slabi ustaljenost v jeziku.

- Do konca pubertete, ko se še tvori kostna masa, je **potrebno** zaužiti priporočene količine kalcija in vitamina D ter z gibanjem pomagati k⁹ pridobivanju čim večje kostne mase (7. 12., 43).

⁹ V tem primeru se glagol *pomagati* veže s predlogom *pri*, še bolje pa bi ga bilo zamenjati z glagolom *prispevati*, pri čemer bi lahko ohranili predlog *k* (SSKJ).

Spodnji primeri kažejo na nenatančnost pri prevajanju in premalo časa, namenjenega vsebini. V takih primerih je nujno, da pisec pred objavo članka preveri pomen določenih besed in izrazov.

Pridevnik *limonast* pomeni po barvi podoben limoni, *limonin* pa se nanaša na limono (SSKJ).

- Če limonin sok nanese na obraz, lahko uničuje nadležne mozolje, **limonast** preliv pa vrača energijo v utrujene lase (7. 12., 19). → *limonin*

Pridevnik *dietetičen* se nanaša na dieto, *diabetičen* pa na diabetike, pravi pridevnik v tem pomenu je torej *diabetičen* (SSKJ), ker je recept namenjen diabetikom.

- Za 4 osebe potrebujete: /.../ 3 žlice marelične marmelade (**dietetične**).
(7. 12., 40) → *diabetične*

Beseda *nazadovoljiva* v slovenskem jeziku ne obstaja (SSKJ). Predvidevam, da je pisec želel uporabiti pridevnik *nezadovoljiva*.

- ... je izrazila obžalovanje, dase je leta 1997 odločila, da zaigra v filmu /.../, saj je bila to po njenem precej **nazadovoljiva** izkušnja (7. 12., 67). → *nezadovoljiva*

Pridevnik *krémen* se rabi v zvezi *kremna rezina*, za opisovanje barve oblačila pa se rabi zveza *kremna barva* ali pridevnik *krem* (SSKJ).

- Moda**Kremno** (7. 12., 8)

4.3.2 Sklanjatve pridevnikov

Slovenska slovnica (Toporišič 2000, 321) navaja sklanjatveni vzorec za obliko moškega spola: *-ø, -ega, -emu, -ø/-ega, -em, -im*. V mestniku torej pridevniki moškega spola nimajo končnice *-emu*.

Verovnikova (2005a, 43–44) navaja, da imajo v dajalniku ednine samostalniški zaimki in pridevniške besede moškega in srednjega spola končnico *-u*. Do napačne rabe prihaja v mestniku, kjer te končnice ne sme biti. Verovnikova pravi, da je razlog za takšno rabo verjetno v tem, da ima sklanjatvena paradigma samostalnikov moškega oz. srednjega spola, ki jih lahko samostalniški zaimki nadomestijo, v mestniku ednine končnico *-u*. Napačna dajalniška končnica pa verjetno izhaja prav iz te paradigme.

- ... med drugim proti povišanem() krvnem() pritisku, arteriosklerozi, okužbam in težavam z želodcem in s črevesjem (7. 12., 19).
- Vitamin A najdemo v korenju, paradižniku, temno zeleni in rumeni zelenjavi, rumenemu sadju, margarini, jajcih, jetrih, ribjemu olju ter v mleku in ... (7. 12., 56)

4.3.3 Datum in ura

Pisanje datumov in ur je v rabi zelo različno, kar se vidi tudi v reviji *Lisa*. Menim, da je temu tako, ker pisci ne poznajo pravil zapisovanja, velikokrat pa zapis prilagodijo prostorski stiski ali izgledu.

Verovnikova (2005a, 64) je v Jezikovnih obronkih lepo strnila pravila zapisovanja datumov in ur. Zapisovanje ničle pri enomestnih številskih oznakah dni in mesecev je napačno. V slovenščini pišemo datum brez ničel, ki so posledica okenc na uradnih obrazcih in računalniških okenskih zapisov, in s presledkom za piko, saj je vsaka pika levostična.

- Končni rok za vnovično¹⁰ vključitev vseh bančnih avtomatov je 24 ur, torej do **01. 01. 2007** ob polnoči (23. 11., 50).

Uro pišemo s piko in ne z dvopičjem, ki ga imajo nekateri navado pisati po zgledu iz angleščine in digitalnih ur. Datuma tudi ne delimo v novo vrstico.

- ... moteno oz. prekinjeno v noči z 31.
12. 2006 na **01. 01. 2007** od **23:00** do **01:00**. (23. 11., 50)
- Bančni avtomati bodo /.../ prenehali delovati 31. 12. 2006 ob **21:00** (23. 11., 50).

Kalin Golobova (2003a, 137) k napakam pri pisanju datumov šteje tudi povsem nepotrebno navajanje samostalnika *dan* pred datumom. Enako je z zvezo z *začetkom*, saj je navedena ura običajno ura začetka.

Kadar najprej navedemo ime dneva, mora slediti pristavčna vejica, nato še ena, ki ta pristavek zaključuje. Smiselno ga zaključuje podatek o uri, zato je druga vejica za tem podatkom. Če imena dneva ne navajamo, tudi vejic ni (Kalin Golob 2003a, 137).

¹⁰ *Vnovičen* je ozko knjižni izraz, njegovo nevtrarno poimenovanje je *ponoven* (SSKJ), ki prevladuje tudi v rabi (FidaPLUS).

V prvi povedi je datum deljen v drugo vrstico, kar ni priporočljivo.

- ... ki bodo opravljena na POS-terminalih v **dneh** 29., 30. in 31. 12. 2006, bo bremenjen v evrih po **01. 01.** 2007 (23. 11., 50).
- Prireditev bo 22. decembra(,) z **začetkom** ob 18. uri(,) nad tivolskim zimskim bazenom (23. 11., 54).

V tem poglavju sem obravnavala tudi odstopne pri rabi števnikov ter oziralnih zaimkov *ki* in *kateri*, vendar ker sem našla le dva primera iz vsake skupine in iz tega ne morem sklepati na tendenco odstopanja, sem jih prikazala v prilogi. V Lisi so se pojavljali različni zapisi telefonskih števil, vendar ker nisem našla pravil o njihovem zapisovanju, zapisi za mojo analizo niso pomembni in so prav tako v prilogi.

4.4 GLAGOL

Pisci Lise ne znajo uporabljati glagolskega naklona, predvsem pa rabijo različne naklone v isti povedi, kar je moteče tudi za bralca. Takšne primere sem našla predvsem pri kuharskih receptih, iz česar lahko sklepam, da ne gre za vse pisce, ampak le tiste(ga), ki piše(jo) recepte.

4.4.1 Glagolski naklon in prehodnost

Povedni naklon pove, da je dejanje realno in ima tri osebe. Velelni naklon podaja dejanje kot zaželeno, zahtevano, zapovedano, nezahtevano, nezaželeno ipd. V ednini pozna samo 2. osebo, v dvojini in množini pa tudi prvo. Pogojni naklon podaja umišljeno dejanje glede na možnost in pogoje njegove uresničitve ter ima vse tri osebe (Toporišič 2000, 359). Mislim, da spodnji primer ne sodi v to kategorijo, zato bi morali uporabiti povedni naklon *Prosimo, da ...* Poleg tega je v povedi tudi ponavljanje samostalnika *psov*, zadnji je povsem odveč.

- **Prosili bi**, da se vsi **lastniki psov** za trenutek zamislite in se vprašate, ali ste dobri **lastniki psov** (23. 11., 47). → *Prosimo, da se vsi lastniki psov /.../, ali ste dobri lastniki.*

Glagol *bati se* ima v velelnem naklonu obliko *bojte* (SSKJ).

- Nikar se že zdaj ne **bojite** gripe, ampak raje takoj začnite ukrepati (7. 12., 3).

Pri receptih uporabljamo velelni naklon, ker gre za dajanje navodil. Če pa že uporabljamo povedni naklon, moramo paziti, da uporabljamo isti naklon v celem besedilu. Ne gre torej za napake, ampak skladijsko šibkost. V drugem stavku bi morali namesto glagola *premešati* uporabiti *zmešati*, ker gre za prehodni glagol, ki se nanaša na meso in moko, torej *meso zmešamo z moko*.

- Medtem **segrejte** olje na 160 stopinj in jih dajte nazaj v segreto olje ... (7. 12., 34)
- Meso **narežete** na majhne rezine in ga dobro **premešajte z malo moke** ... (7. 12., 34)
- V voku nato takoj **segrejte** 0,5l¹¹ olja /.../ in dodajte mešano meso za približno 1¹² minuto (7. 12., 34).

Slovnica (Toporišič 2000, 353) pravi: Če glagolsko dejanje koga/kaj prizadeva, govorimo o prehodnosti. Glagole s predmetnimi dopolnili imenujemo predmetne oz. objektne. Predmet je lahko predložen ali nepredložen. Prehodni glagoli imajo lahko predmet v rod., daj., tož., mest. ali or. V našem primeru je predmet nepredložen, glagol pa se veže z rodilnikom: *se ubraniti bolezni*.

- Lisa ima za vas nekaj nasvetov, kako se ubraniti **pred** boleznijo (7. 12., 3).

4.4.2 Glagoli in oblike s *se* oziroma *si*

Oblikovno enaki glagoli, ki imajo ob sebi *se*, se razvrščajo v več skupin. Kadar sta za povedek dva glagola s *se*, se en *se* izpušča (Toporišič 2000, 357).

- Poleg tega sem se naučila pravilno **se** prehranjevati (23. 11., 48).

Nekateri glagoli imajo namesto *se* morfem *si*. Eni niso nikoli brez njega, pri drugih ga je mogoče zamenjati s samostalniško besedo, pri tretjih pa je nekako odveč (Toporišič 2000, 357–358).

¹¹ O pisanju simbolov za merske enote v poglavju 4.2.4.

¹² O pisanju prvih deset števnikov v prilogi B.

Pri nekaterih glagolih uporaba oziroma izpustitev morfema *si* spremeni pomen povedanega ali povzroči nejasnosti.

- Natočite novo energijo (7. 12., 12).

4.4.3 Moči in morati

Glagol *moči* je nepravilen, njegova sedanjiška oblika je *mórem*, deležnik na *-l* pa *mógel*, *mógl*. Izraža možnost oziroma glede na slovarsko razlago sposobnost osebk, da uresniči dejanje zaradi svojih telesnih, duševnih, čustvenih, značajskih in drugih objektivnih lastnosti ali zaradi določenih okoliščin. Veže se z nedoločniškim povedkovim določilom. V sedanjiku se namesto *morem* pogosteje uporablja *lahko*. V zvezi z izražanjem prihodnosti in preteklosti je pod vplivom pogovornega jezika pogosta napačna raba, ko oblika *mogel*, *mogla* ne pomeni več možnosti, ampak se napačno uporablja namesto *moral/-a* (Kalin Golob 2001, 86–87).

V spodnjem primeru je poleg napačne rabe tega glagola zaznamovan tudi besedni red.

- Potem ga ne bi **morali** zavrniti v postelji brez razloga (7. 12., 45). → *Potem ga v postelji ne bi mogli zavrniti ...*

Navajam še nekaj primerov napačno rabljenih glagolov oziroma predlogov, ki se vežejo z njimi.

- ... tudi zakonodaja, **ki zadeva** zimske pnevmatike (23. 11., 50). → *zakonodaja o zimskih pnevmatikah*
- ... saj sem vsega skupaj shujšala kar () sedem kilogramov (23. 11., 48).
→ *shujšati za* (SSKJ)

Glagol *dospeti* je ozko knjižen in redek v rabi. Namesto njega raje rabimo *priti* (SSKJ), ki je vsakdanji in navaden.

- Na njih je največ povzročiteljev, ki po dotiku obraza **dospejo** v usta in nos.
(7. 12., 43)

Da bi bila prva poved smiselna in pravilna, bi jo morali zapisati: ... *h katerim štejemo ...* ali ... *h katerim sodi ...* V drugem primeru pa gre za vpliv srbohrvaščine na slovenski jezik. V slovenščini bi rekli *Družine ne boste postavili na prvo mesto*.

- ... povzročitelji gripe, h katerim **šteje** tudi virus ptičje gripe H5N1 (7. 12., 42).

- Družina **vam ne bo** na prvem mestu (23. 11., 51).

Glagol *vrniti* pomeni dati *komu kaj, kar je bilo od njega dobljeno ali mu je bilo odvzeto* (SSKJ), v spodnjem primeru pa ne gre za tako rabo, smiselno bi bilo na primer *dajte nazaj*.

- Krompir odcedite, **vrnite** v lonec in grobo pretlačite (7. 12., 31).

Glagol zajema še obliki nedoločnik in namenilnik, vendar sem v Lisi našla le en primer njune napačne rabe. Napačna oblika glagola *prizadeti* se je v pojavila le enkrat, zato sem ti dve skupini odstopov prikazala v prilogi.

4.5 PRISLOV

V reviji Lisa so prislovi napačno rabljeni, nekateri so pisani skupaj namesto narazen, pisci tudi ne ločujejo dvojnic *malo* in *malce* ter *prek* in *preko*, gre torej za nepoznavanje norme in pravopisnih pravil.

Prislov *malce* izraža *nedoločeno omejitev povedanega, majhno količino* pa izraža s samostalnikom ali glagolom prislov *malo* (SSKJ). V drugi povedi bi morali namesto prislova *kjer* uporabiti pridevniški oziralni zaimek *v katero*.

- Za 4 osebe potrebujete: /.../ **malce** sladkorja (23. 11., 36).
- ... ali pa ga premestite v sobo, **kjer** vaša mačka ne bo imela dostopa (7. 12., 53).

Skorajda in *vendarle* sta ekspresivna prislova, ki se pišeta z eno besedo, namesto prvega je bolje uporabljati le *skoraj*, namesto drugega pa le *vendar* (SSKJ), ki sta tudi v rabi pogostejša. Vezniška zveza *vendar le* pa se uporablja v drugem pomenu v protivnem priredju.

- **Skoraj da** neposredno (7. 12., 45).
- Ne, glasen smeh kinu **vendar le** moti (7. 12., 61).

SSKJ navaja, da prislov *slejkoprej* izraža *nepretrganost, časovno neomejenost dejanja, stanja*, za izražanje *gotovosti, da se bo dejanje zgodilo*, pa mu predpisuje nadrejeni knjižni sinonim *prejkoslej*. Menim, da danes prevladuje raba prislova *slejkoprej* v

drugem pomenu, v prvem pa peša. Tudi v korpusu FidaPLUS se *slejkoprej* pojavlja večkrat (660-krat, *prejkoslej* pa 84-krat).

- **Slej ko prej** bo tudi on ponovno odvisen od pomoči svojih sodelavcev. (23. 11., 52)

Prislov *nasploh* se po SSKJ-ju piše skupaj, v rabi se sicer pojavlja pisan tudi narazen (FidaPLUS: 1.319 zgledov), vendar ti primeri kažejo na neznanje pišočin.

- **Na sploh** je moje počutje boljše, kot je bilo pred mesecem dni (23. 11., 48).

V reviji Lisa sem opazila rabo prislovov *potem* in *skupaj* tam, kjer nista potrebna. Primerov ne štejem h kršitvam norme, ampak jih označujem kot skladijsko šibke.

- Če želite bolj enostaven okras za vaš pogrinjek, **potem** natrgajte vejice ... (23. 11., 43)
- Kdor bo držal **skupaj** z mano, tega ne bo obžaloval (23. 11., 52).

4.5.1 Poleg in zraven

Za izražanje, da je kaj skupaj s čim, raba prislova *poleg* peša, namesto njega se rabi *zraven* (SSKJ).

- Mogoče **poleg** povabite še koga ... (7. 12., 4)
- **Poleg** postrezite riž, kuhan v sopari (7. 12., 34).
- **Poleg** gostilna Štorklja priporoča: **vino Carolina belo Jakončič** (7. 12., 35).

Omenjeno vino se imenuje Carolina Bela, prideluje ga kmetija Jakončič (Evino), torej bi morali zapisati na primer *Jakončičevo vino Carolina Bela*.

4.5.2 Prek in preko

SSKJ ne ločuje rabe teh dveh prislovov, saj pri obeh navaja: *izraža gibanje od enega kraja do drugega in presežno mero*. Kalin Golobova (2003a, 48–49) pravi, da se je raba spremenila in da se je *preko* uveljavil kot sopomenka predloga *čez*, *prek* pa se rabi za izražanje sredstva ali posrednika. V korpusu FidaPLUS sem našla enkrat več primerov rabe prislova *prek* kot *preko*, pri čemer sta se oba rabila v obeh pomenih. Raba torej tudi ne ločuje pomenov teh dveh prislovov.

- ... nanesete samostojno /.../ ali pa **prek** tekočega pudra ... (23. 11., 22)

- Sedemo v avtomobil in se **prek** prekrasne in prostrane dežele popeljemo ... (7. 12., 63)

4.6 PREDLOG

V reviji Lisa je napačna raba predlogov zelo pogosta. Raba neustreznih predlogov je velikokrat vzrok za nejasen pomen stavka in nesmiselnost sporočila. Menim, da do napačne rabe predlogov prihaja zaradi prevajanja revije iz nemščine, ponavljanje enakih predlogov pa kaže na pomanjkanje jezikovnega čuta piscev in tudi na nepoznavanje pravopisnih pravil.

Z dvojico *s/z* pisci Lise nimajo težav, našla sem le en primer napačne rabe (v prilogi). Pravilne predloge sem zapisala za puščicami.

- Brancina na hitro **na** ponvi popecite na obeh straneh ... (7. 12., 35) → *v ponvi*
- **Pri** oseki lahko v pesek izkopljete kad in se potem¹³ okopate v ... (23. 11., 55)
→ *Ob oseki*
- Popolnost narave na izletu s čolnom **na** reki Falls River ... (23. 11., 55)
→ *po reki*
- A je točno ob dogovorjeni uri stal **na** vratih (7. 12., 16). → *pred vrati*
- ... in da je ves čas na voljo **z informacijami** (23. 11., 47). → *za informacije*
- ... so razvite **z namenom**, da bi zagotovile boljši oprijem, in sicer ... (23. 11., 50)
→ *so razvite, da bi zagotovile ...*

4.6.1 Ponavljanje ali kopičenje predlogov

Enakih predlogov v stavku ne ponavljamo, zapišemo samo prvega.

- Narejene **z** malo truda in **z** veliko ljubezni (7. 12., 36).
- Pomanjkanje joda vodi **do** tvorbe /.../ in **do** hormonskih motenj ... (23. 11., 39)
- Drugega pa najdemo **v** svinjini, govedini, jetrih, /.../, jajčnih rumenjakih, **v** oreščkih, fižolu in ovseni kaši (7. 12., 56).
- Poleg vadbe sem sama hodila še **na** fitnes in **na** sprehode ter jogo (23. 11., 49).

¹³ O pretirani rabi prislova *potem* na strani 44.

V spodnjem primeru gre poleg ponavljanja predloga tudi za napačno rabo povedkovega števila, ki mora biti glede na osebek (*nežni pralineji*) v množini (*narejeni*).

Pravilno bi bilo torej *Nežni pralineji. Narejeni z malo truda in veliko ljubezni*. Ker gre za naslov, končno ločilo lahko manjka.

- Nežni pralineji. Narejene z malo truda in z veliko ljubezni (7. 12., 36) ()

4.7 VEZNIŠKA BESEDA

V analiziranih besedilih je največ odstopov od norme, povezanih z vezniki, pri rabi veznika *ter* namesto *in* in obratno. Ne bi rekla, da gre za hude kršitve pravopisnih pravil in oteževanje branja besedila, ampak predvsem za skladijsko šibkost. Večina piscev namreč ne pozna pravil o stavi teh veznikov.

4.7.1 Istovrstni vezalni vezniki (*in, ter, pa*)

Najbolj splošno uporaben je veznik *in*, ki pove, da sta sestavini vezniške zveze druga drugi dodani in enakovredni. Rabi se v vezalnem, protivnem in posledičnem priredju. Protivna in posledična raba je stilno zaznamovana (Toporišič 2000, 434, 437). V protivni bi bil navaden veznik *pa*.

- ... obvezno dajajte čez nos robec za enkratno uporabo, **in ne** roke, da ...
(7. 12., 56) → *ne pa*
- Naj bo voda mlačna, **in** ne prevroča (7. 12., 25). → *Voda naj bo mlačna, ne pa prevroča.*

Veznik *ter* se rabi v pomenu »in nato«, včasih pa tudi za to, da povezuje enote, ki so že same povezane z veznikom *in*. Manj navaden pa je v pomenu navadnega *in*. Veznika *in* ne moremo poljubno nadomeščati s *ter*, ampak si delita vloge pri povezovanju enot. Možne kombinacije so: *A in B*; *A in B ter C*; *A ter B in C* ali *A in B ter C in D* (Toporišič 2000, 437).

Mislím, da gre razlog za nepravilno rabo iskati v splošnem nepoznavanju ali celo nezavedanju obstoja pravil uporabe omenjenih veznikov in njihovih kombinacij. Verjetno pa razlog za napake v reviji Lisa izhaja tudi iz prevajanja iz nemščine.

V analiziranih besedilih sem našla deset primerov, v katerih bi moral biti namesto veznika *ter* uporabljen *in*.

- Ponudite jo v skodelicah z žlico kisle smetane **ter** po želji okrasite z ... (23. 11., 36)
- ... dve različno veliki stekleni posodi postavite drugo v drugo **ter** ju napolnite z mahom, nato okrasite kamenčke s tehniko lepljenja servet **ter** za to izberite jesenske motive (23. 11., 45).
- Na izrabo kalcija v telesu pomembno vpliva vitamin D, ki ga dobimo s hrano (/.../) **ter** sintezo **le tega** v koži (7. 12., 43). → *in njegovo sintezo*

O členkovni zvezi *le-ta* v prilogi B.

Primerov, v katerih bi moral namesto veznika *in* stati *ter*, je bilo le nekaj manj, in sicer osem.

- Preostala zelišča drobno seseklajte **in** umešajte med fižol in paradižnik. (23. 11., 29)
- Očistite sveže paradižnike, krompir in čebulo olupite **in** vse narežite na ... (7. 12., 30)
- Zdrava hrana daje energijo, izboljšuje koncentracijo in delovno storilnost **in**, kar je najpomembnejše, pomaga organizmu, da ... (7. 12., 56)

Včasih sta veznika *in* in *ter* uporabljena ravno obratno, kot bi bilo pravilno.

- Za najmlajše **in** najbolj pridne **ter** odgovorne pa bo imel s seboj tudi ... (23. 11., 4)

Pojavlja se tudi napačna raba oziroma zamenjevanje vejice in veznika *in*. V spodnjih primerih bi moral namesto vejice stati *in*. V zadnjem primeru bi morala namesto *ter* stati vejica, namesto zadnjega *in* pa *ter*.

- Zelišča očistite, skupaj s pinjolami seseklajte (23. 11., 28).
- Moko stresemo v posodo, dodamo ji sol (23. 11., 34). → *in ji dodamo*
- Odcedite, čaj uživajte, dokler je mlačen (7. 12., 19).
- Začinite s klinčki, timijanom, soljo in poprom **ter** pokrito kuhajte približno 15 minut **in** še enkrat začinite po okusu (7. 12., 40).

Pri naštevanju z vejicami pred zadnjo sestavino stoji veznik *in*. V drugem primeru je veznik *pa* stilno zaznamovan, bolje bi bilo uporabiti *ter*.

- Od teh so odvisni teža, menstrualni cikel, koža, lasje, srčni ritem (23. 11., 39).

- Pri znojenju izgubljam veliko mineralnih snovi (natrij, kalcij, kalij, magnezij, cink), v vodi topna vitamina B in C **pa** tudi aminokislino (23. 11., 39).

V Lisi sem opazila težnjo po rabi veznikov *in* ter *pa* enega za drugim. Glede na to, da imata v vezalnem priredju enak pomen, je takšna raba enaka, kakor da bi zaporedoma zapisali dva *in* ali dva *pa*.

- ... najbolj *pa* jim je vseč spremenjen način prehranjevanja **in pa** seveda tudi sama vadba v Hipoxi centru (23. 11., 48).

V besedilih je pogosta tudi raba veznika *pa*, kjer je ta odveč.

- ... saj so veliko boljši, kot **pa** sem pričakovala (23. 11., 48).
- Zelo sem vesela, da sem bila izbrana za akcijo. Predvsem **pa** sem zadovoljna z rezultati, ki so res odlični (23. 11., 48).
- ... ne boste imeli notranjega miru, ki **pa** ga v zadnjem času tako zelo iščete. (7. 12., 58)

Zelo pogosta je tudi raba dvodelnega veznika *tako – kot* namesto navadnega *in*, ki je s stilističnega vidika veliko bolj primeren.

- ... se med seboj razlikuje **tako** po aromi **kot** uporabnosti (7. 12., 32).
- Najboljše je biti iskren **tako** do sebe **kot** do drugih (7. 12., 58).
- **Tako** tramvaj **kot** most se pojavljata v marsikaterem ameriškem filmu. (7. 12., 63)

V nekaterih primerih je tudi ta veznik zapisan nepopolno.

- Pomembno je, da poskrbi za fizično **kot tudi** psihično stabilnost mladičkov ... (23. 11., 47)

4.7.2 Vezniki *da*, *če* in *ali*

Veznik *če* je v predmetnih odvisnikih stilno zaznamovan in zveni pogovorno. Navadno knjižno v teh primerih uporabljamo *ali*. To velja tudi za prilastkove odvisnike, saj jih namesto pogovornega *če* pravilno uvajata vprašalni *ali* in veznik *da* (Toporišič 2000, 436).

- Nič ni narobe s tem, **če** nekomu pokažete, da vam je vseč (7. 12., 17).

- Bolje bi bilo, **če** bi mu povedali (7. 12., 45).
- Predno k hiši pripeljete novega kosmatega člana, se vprašajte, **če** boste zanj ... (7. 12., 53)

V prvem primeru veznik *da* manjka, v drugem pa je odveč.

- Lahko rečem, da hujšam z užitkom in () takšne volje za¹⁴ hujšanje že dolgo nisem imela (23. 11., 48).
- Zato svetujejo materam, **da** naj ne oblizujejo dude (7. 12., 45).

4.7.3 Mnogovezje in brezvezje

O mnogovezju ali polisindetonu govorimo, kadar se veznik *in* ali *pa* ponovi pred vsako (neprvo) istovrstno enoto (Toporišič 2000, 437). Mnogovezju z *in* se lahko izognemo z uporabo vejice ali veznika *ker*.

- Odstavite, umešajte smetano **in** mešanico ruma in rozin ter pustite stati ... (23. 11., 33)
- Vitamin K je pomemben za tvorbo **in** razgradnjo kosti **in** njihovo rast v dolžino. (23. 11., 39)
- ... se boste potrudili **in** pridobili vse potrebne informacije **in** se poučili ... (23. 11., 47)
- Ne hitite **in** pustite času čas **in** pokazalo se bo, kdo je tisti, ki si zasluži ... (7. 12., 58)

Dokler je veznik časovnega odvisnika, veznik za izražanje kraja v oziralnih odvisnih stavkih pa je (*do*) *kamor*. Glede na to, da v prvem delu ni osebne glagolske oblike, v takšnem primeru ne pišemo vejice.

- Sneg in proge(,) **dokler** nam seže pogled (7. 12., 64).

Ta pravopisna ravnina zajema tudi členek, katerega raba pa v Lisi ni problematična, zato sem ga prikazala v prilogi.

¹⁴ Samostalnik *volja* se veže s predlogom *do* (SSKJ), seveda se spremeni tudi sklon predmeta, in sicer v roditeljski.

5 NORMA V SKLADNJI

5.1 UJEMANJE OSEBKA IN POVEDKA

Osebek je stavčni člen, ki povedku določa osebo, število, spol in sklon. Od povedka zahteva, da odraža vse lastnosti, ki jih ima kot samostalnik oziroma samostalniška besedna zveza (Toporišič 2000, 608). V reviji Lisa sem našla kar nekaj primerov neujemanja, največ pri osebi in številu.

5.1.1 OSEBA

Spodnji dve povedi sta vzeti iz odgovora bralki, zato bi morali biti pisani v drugi osebi množine in ne v tretji, saj tako nagovarjata vse bralke.

- Z visokimi tankimi petami boste v trenutku videti višje (7. 12., 14). → *višji*
- Izogibajte se ravnim in debelim podplatom, v njih boste videti še manjše. (7. 12., 14) → *manjši*

Glagol *načeti* bi moral biti v drugi osebi dvojine in ne v tretji osebi ednine. Predvidevam, da gre za tipkarsko napako.

- S partnerico bosta načelo neko zelo kočljivo vprašanje (7. 12., 58).

5.1.2 SPOL IN SKLON

Ujemanje spola in sklona v reviji Lisa ni problematično, pri spolu gre predvsem za tipkarske napake in nenatančnost, pri sklonu pa sem našla le en primer neujemanja. Več o napačni rabi sklona v poglavju 4.1.

Povedek je vedno v istem spolu kot osebek. Predvidevam, da gre v prvih dveh primerih za tipkarski napaki. Zadnji primer pa je odraz nenatančnosti in morda tudi neznanja pisca. *Perilo* je srednjega spola, zato mora biti tudi njegov pridevnik v srednjem spolu, torej *spodnje*.

- Zaradi Vere je Fred zapustila svoj mestni avtobus (7. 12., 16). → *zapustil*

- Avtocesta /.../ je **dolg** kar 650 kilometrov, kar je za naše razmere skoraj ...
(7. 12., 63) → *dolga*
- Kakšno spodnjo perilo skrrije največ (23. 11., 12) → *spodnje*

V spodnjem primeru gre za neujemanje z besedilom, saj je zveza del poglavja o modnih nasvetih o nošenju šalov in je eden od podnaslovov, ki opisujejo šale s pridevniki moškega spola.

- **KRATKO IN DEBELO** (7. 12., 14) → *kratek in debel*

Osebek je načeloma v imenovalniku. V povedku se rabi isti sklon povedkovega določila, kot je sklon osebka, torej imenovalnik (Toporišič 2000, 611). Če je osebek ali predmet sestavljen iz več besed, morajo biti vse v istem sklonu.

- Znanstveniki so ugotovili, da je predvsem količina ženskega spolnega hormona **estrogen** tista, ki nam daje ... (7. 12., 45) → *estrogena*

5.1.3 ŠTEVILO

Tudi število glagolske oblike se ravna po številu osebka. Če je navadni osebek v ednini, dvojini ali množini, mora biti v istem številu tudi povedek (Toporišič 2000, 608–609).

Zaimek, ki se nanaša na določen samostalnik, mora biti v enakem številu kot samostalnik.

- Če so akvariji brez pokrovov, bo prav gotovo kmalu na njem sedela vaša mačka in s taco bingljala nad ribicami. → *če je akvarij brez pokrova, bo /.../ na njem ali če so akvariji brez pokrovov, bo /.../ na njih*

Ker je v povedi govor o več filmih, bi moral biti zaimek *kateri* v množini.

- ... želi, da bi pos-neli nadaljevanje katerega od filmov, s **katerim** je zaslovel ...
(7. 12., 67) → *katerimi*

O deljenju besed v poglavju 3.4.

5.2 BESEDNI IN STAVČNI RED

»Besede, besedne zveze, stavčni členi in stavki si v sporočilu sledijo po določenem zaporedju. To uravnavajo sorazmerno zelo natančna pravila. Jezikovni čut nam takoj pove, če jih kdo krši, in v mnogih primerih zlahka pokažemo, kako je prav ali bolj navadno« (Toporišič 2000, 667).

Besedni red je lahko stilno nezaznamovan in stilno zaznamovan. Stilno zaznamovani red dobimo tako, da nezaznamovano stavo kakor koli spremenimo. To lahko naredimo tako, da: 1. zamenjamo mesto izhodišča in jedra ali prehoda, 2. spremenimo mesto posameznih sestavin besedne zveze, 3. spremenimo zaporedje naslonk ali 4. mesto naslonke v stavku (Toporišič 2000, 677).

V reviji *Lisa* je zelo veliko primerov stilno zaznamovanega besednega reda. Predvidevam, da je takšen red posledica prevajanja iz nemške revije, pri čemer pisci zaradi pomanjkanja časa in verjetno tudi neznanja besednega reda niso spremenili. Slovnica navaja štiri merila besednega reda: aktualnočlenitveno, besednozvezno, mesto prostih naslonk in zaporedje prostih naslonk. Največ je zaznamovanega besednega reda glede na aktualnočlenitveno merilo.

5.2.1 Zaporedje delov členitve po aktualnosti

Zaporedje stavčnih členov se v nezaznamovanem besednem redu ravna po členitvi po aktualnosti, ki obravnava enostavčno, podredno zloženo poved oziroma posamezne neodvisne dele priredja glede na to, kateri del teh enot je vsebinsko bolj znan in kateri manj.

Besede si v prostem stavku na splošno sledijo tako, da najprej pride na vrsto izhodišče ali tema, nato pa jedro ali rema stavka. V daljših stavkih pa med izhodiščem in jedrom stoji prehod, ki je manj važen. Izhodišče, prehod ali jedro so lahko običajno le štirje stavčni členi: osebek, povedek, predmet ali prislovno določilo. Pravilo o zaporedju delov stavka pravi, da najprej povemo manj pomembni del sporočila, nato pa pomembnejšega (Toporišič 2000, 668–669).

Spodnje povedi se mi zdijo slabo oblikovane, saj so v njih poudarjene besede, ki sporočilno niso najpomembnejše. V nekaterih primerih je besedni red zaznamovan zaradi stilnega učinkovanja, večinoma pa zaradi slabega jezikovnega čuta in malomarnosti.

V prvem primeru je jasno, da je za izhodišče *Če pa ste zaljubljeni* bolj pomembno, *kaj stoji na oknu – srček* (jedro) kot *kje stoji – na vašem oknu* (prehod). Prav tako je v drugem primeru jasno, da je jedro *omislite umetno dekoracijo*, prehod pa *za dom*. Podobno je v tretjem primeru: V prvem stavku tretjega primera je izhodišče je *brancin*, prehod *v ponvi na hitro popecite*, jedro pa *na obeh straneh*, v drugem pa je prehod *v pečico*, jedro pa *na krompir*. Poleg tega se s samostalnikom *ponev* rabi predlog *v*.

- Če pa ste zaljubljeni, potem **kaj drugega kot srček ne more stati na vašem oknu** (23. 11., 43). → *na vašem oknu ne more stati kaj drugega kot srček*
- Ker pa kmalu oveni in izgubi čar, si lahko **omislite umetno dekoracijo za dom**. (23. 11., 43) → *si lahko za dom omislite umetno dekoracijo*
- Brancina **na hitro na ponvi popecite na obeh straneh** in ga dodajte **na krompir v pečico** (7. 12., 35). → *v ponvi na hitro popecite na obeh straneh in ga dodajte v pečico na krompir*
- Ali imajo vašega psa **radi v vašem okolju** (23. 11., 47)? → *Ali imajo vašega psa v vašem okolju radi?*

Iz zapisanega je razumeti, da gre za nastavek, namenjen stepanju ročnega mešalnika. Za pravilen pomen bi morali zapisati *z nastavkom (ročnega mešalnika) za stepanje*. O rabi istovrstnih vezalnih veznikov v poglavju 4.7.1.

- Limetin sok in lupinico, maslo **in** sladkor v prahu denite v skledo in **z nastavkom za stepanje ročnega mešalnika** kremasto stepite (7. 12., 37).
→ *Limetin sok in lupinico, maslo ter sladkor v prahu denite v skledo in z nastavkom (ročnega mešalnika) za stepanje kremasto stepite.*

V spodnji povedi je besedni red podrejen publicističnemu stilu pisanja, ki želi na začetku poudariti najbolj zanimiv podatek. Glede na aktualnost bi morali poved zapisati: *Medijski mogotec /.../ je ženi Anni pustil tri milijarde evrov ...*, saj le tako poudarimo tisto najpomembnejše, jedro – *tri milijarde evrov*.

- Tri milijarde evrov je medijski mogotec /.../ pustil ženi Anni ... (23. 11., 58)

5.2.2 Stalna stava

Besedni red, v katerem zaporedja besed in enot v okviru izhodišča, prehoda in jedra ne urejajo načela členitve po aktualnosti, ampak običaj danega jezika, imenujemo stalna stava (Toporišič 2000, 669).

- Nato utrdite z lakom ter¹⁵ s krtačo narahlo lase počesite v zeleno obliko (23. 11., 21). → *Nato lase utrdite z lakom in jih narahlo počesite v ...*
- Železo je pomembna sestavina rdečih krvničk, /.../, ki **omogoča krvi** opravljanje njene osnovne naloge (23. 11., 39). → *ki krvi omogoča*
- Prihajajoči prazniki **že sedaj v vas** zbujejo velika pričakovanja (7. 12., 58).
→ ... *v vas že sedaj ...*
- Trdi, da **na splošno** imajo ženske rada¹⁶ pametne moške (7. 12., 3).
→ ... *da imajo ženske na splošno rade ...*

V spodnjem primeru imamo v eni povedi dva vprašalna stavka. Lahko bi jo zapisali na dva načina: *Je bilo krilo tisto, kar je osvojilo njihova srca?* ali *Krilo je bilo tisto, kar je osvojilo njihova srca, kajne?*

- *Je bilo krilo tisto, ki je osvojilo njihova srca, kajne (7. 12., 17)?*

5.2.3 Mesto naslonk v stavku

Naslonke so predlogi, vezniki in členki (Toporišič 2000, 674–675).

Predlog stoji pred besedo ali besedno zvezo, na katero se nanaša in kateri določa sklon.

- Kocke mesa **za** na primer golaž (23. 11., 30). → *na primer za*
- Meso operite, narežite in **na maščobi popecite** (7. 12., 31). → *popecite na maščobi*

¹⁵ O veznikih *in, ter* v poglavju 4.7.1.

¹⁶ Osebek povedku določa število. V našem primeru je osebek v množini (*ženske*), torej bi moral biti povedek (*rade*).

- Mogoče boste malce bolj zadržani le na delovnem mestu, **saj ne veste še dobro**, kaj si nadrejeni **sploh o vas mislijo** (7. 12., 58). → ... *saj še ne veste dobro, kaj si nadrejeni o vas sploh mislijo.*

Členek stoji pred tistim, na kar se nanaša.

- Zdelo se ji je **tudi** prijazno, da ji je vedno priskočil na pomoč ... (7. 12., 16)
→ *Prijazno se ji je zdelo tudi, da ...*
- Tako kot se približujejo prazniki in /.../, tako je **tudi** blizu zaključek (7. 12., 41).
→ ... *tako je blizu tudi zaključek ...*

Bolj ustrezno pa bi bilo *tako se približuje tudi zaključek.*

5.2.4 Zaporedje naslonk v naslonskem nizu

Če je v stavku več prostih naslonk, je treba upoštevati njihovo zaporedje. Sledijo si vezniška beseda, naklonski členek (*naj*), glagolske naslonke pomožnika *biti* (*sem*), povratne oblike (*se – si – se*), nepovratne zaimenske dajalniške oblike (*mi – ti – mu* itd.), zaimenske tožilniške oblike (*me – te – ga/jo* itd.), zaimenske rodilniške oblike (*me – te – ga/je* itd.), glagolske naslonke s korenem *bo* (*bom, boš, bo* itd.) in naslonka *je* ter na zadnjem mestu nikalni ali kak drug členek (razen *ne bó, nê bi, ni*).

(Toporišič 2000, 671)

- **Ni bilo** težko držati **se** jedilnika ... (23. 11., 48) → *Ni se bilo težko držati*
- Žico napeljete v polkrožni obliki in **okoli nje nato** ovijete vejice ... (23. 11., 43)
→ *in nato okoli nje*
- Ali ste res **vse naredili**, da bi rešili težave z njegovim vedenjem (23. 11., 47)?
→ *naredili vse*
- Kozarec mleka **vsebuje ga** 210 mg ... (7. 12., 43) → *ga vsebuje*

Spodnja poved je predolga in zaradi zaznamovanega besednega reda nerazumljiva. Razumljivo bi bila zapisana takole: *Bančni izpiski tekočih računov fizičnih oseb bodo imeli v obdobju po določitvi fiksnega menjalnega razmerja do 31. decembra 2006 izenačeno vrednost v tolarjih in informativno v evrih, od 1. januarja do 30. junija 2007 pa izenačeno v evrih in informativno v tolarjih.*

- Bančni izpiski TRR¹⁷ fizičnih oseb bodo imeli v obdobju po določitvi fiksnega menjalnega razmerja izenačeno vrednost v tolarjih in informativno v evrih **do 31. decembra 2006**, od 1. januarja 2007 pa v evrih in informativno v tolarjih do 30. junija 2007 (7. 12., 56).

Pri analizi revije Lisa sem našla največ odstopov na področju besednega reda, in sicer kar 48 primerov. Od tega jih je bilo več kot polovica (27) zaznamovanih glede na aktualnočlenitveno merilo. Zaznamovan besedni red sicer ni huda kršitev pravopisnih pravil, vendar velikokrat moti potek branja povedi in povzroča nejasnosti. V reviji Lisa je po mojem mnenju razlog za zaznamovan besedni red prevajanje iz nemške revije, pri čemer pisci niso pozorni na vrstni red besed, ampak prevajajo le pomensko in ne upoštevajo, da je besedni red nemškega jezika drugačen od slovenskega.

¹⁷ O pisanju kratic v poglavju 4.2.4.

5.3 MEDPOVEDNA SKLADNJA

V nekaterih besedilih analizirane revije sem opazila težnjo k razdruževanju povedi, ki je obraten proces zlaganja povedi. Toporišič (1992, 243) pravi, da lahko obsežnejše enostavčne, še pogosteje pa priredno ali podredno zložene povedi zaradi stilnega učinkovanja razdružimo v dve ali redkeje več povedi. Res je, da se s tem doseže stilno učinkovanje, vendar je tako razdruževanje priredno ali podredno zloženih povedi za bralce moteče. Gre namreč za smiselno povezane enote, ki so umetno prekinjene in zapisane kot samostojne.

Prav tako moteče so zapleteno zložene in predolge povedi, v katerih se bralec izgubi in ne more več slediti sporočilu povedi. Zato je pri tvorjenju in razdruževanju povedi pomemben jezikovni čut.

Spodnjih primerov ne štejem h kršitvam norme in pravopisnih pravil, ampak jih ocenjujem kot skladijsko šibke, razdruževanje v njih pa nepotrebno, saj razdružene povedi, če bi jih združili v eno, tvorijo trdno povezano celoto. Razdruževanje je bilo verjetno večinoma nenamerno, vendar bi pisci besedil morali razmisliti o upravičenosti svojega početja in učinkovitosti zapisanega. Največ je razdruževanja protivnih in vezalnih priredij, veliko pa je tudi slabo oblikovanih povedi, v katerih prihaja do ponavljanja samostalnikov in pomenskih nejasnosti.

Veznik *toda* izraža zanikano nasprotje prvemu delu vezniške zveze (Toporišič 2000, 440). Glavni in odvisni stavek tvorita protivno priredje, zato bi morala med njima stati vejica.

- Res da mraz in kratki dnevi niso razlog za vriskanje. **Toda** vzrok za neprijetno počutje niso vedno le ... (23. 11., 38)
- Močnih živcev nima vsakdo. **Toda** tolerančna meja za stres in učinkovitost se z vitamini B zvišata (23. 11., 38).
- Prijatelji so počasi odšli. **Le** onadva sta še sedela (7. 12., 17).

Razdružena vezalna priredja z veznikom *in* bi lahko ostala neprekinjena, brez pike na koncu prve povedi. V prvem primeru bi lahko preprosto zapisali: *Izstopila je, Fred se je v hipu odločil in šel v akcijo*. V tej povedi je veznik *in* zapisan z velikimi tiskanimi črkami, kar je tipkarska napaka in kaže na površnost pisca.

- Izstopila je. **IN** Fred se je v hipu odločil in šel v akcijo (7. 12., 16).

- ... uporablja vse možne¹⁸ zvijače. **In** Primož ji ... (23. 11., 40)
- Potem je nekaj govoril o sestanku zgodaj zjutraj. **In** je šel. Tisto noč Kristina ni zatisnila očesa. **In** naslednji dan je bil Tom ... (7. 12., 17). → ... *zjutraj, nato je odšel. /.../ Naslednji dan je bil Tom ...*

V nekaterih primerih je razdruževanje posledica stilnega učinkovanja, v nekaterih pa veznik stoji na začetku povedi brez posebnega razloga.

- **In** tu se ponavadi v večini primerov stvari zelo zapletejo (23. 11., 47).
- **In** ko se je mama končno prikazala /.../, je bila hčerka¹⁹ še bolj ... (23. 11., 14)
- Pogled. Nasmeh. **In** 50 tolarjev drobiža (7. 12., 16). → *Pogled, nasmeh in 50 ...*

Spodnji stavki bi bili bolj smiselni, če bi jih združili v eno oziroma dve povedi. To naredimo s stavo vejic ali z uporabo zaimkov.

- Tvorba kosti je možna¹⁸ le s temi snovmi. To velja tudi za nastajanje zob (23. 11., 38). → *Tvorba kosti in zob je mogoča le ...*
- Jod je nujen za tvorbo ščitničnih²⁰ hormonov. **Od teh** so odvisni koža ... (23. 11., 39) → ... *hormonov, od katerih ...*
- Bili sta prijateljici. V zasebnem in poslovnem življenju. Dokler se ni Tatjana 'prebudila' na skrajno grob način ... (7. 12., 60) → *Bili sta prijateljici v zasebnem in poslovnem življenju, dokler se ni Tatjana ...*

V prvem stavku bi moral namesto druge vejice stati veznik *in*.

- Kožo, lase, nohte polepšamo z biotinom. **Vitamin** oskrbuje celice z ... **Tako** se izboljša presnova (23. 11., 38). → *Kožo, lase in nohte polepšamo z biotinom, ki oskrbuje /.../ in tako izboljša presnovo.*

¹⁸ Za pridevnik *možen* SSKJ določa nadrejeni knjižni sinonim *mogoč*. Zaradi vpliva srbohrvaščine in tudi glede na korpus FidaPLUS pa je v rabi *možen* pogostejši kot *mogoč*, tako da je šla raba očitno tudi tukaj v svojo smer.

¹⁹ O obliki samostalnika *hči* v tožilniku na strani 29.

²⁰ SP pozna jezikovno prvino *ščitnični*, v SSKJ-ju pa je ne najdemo. Pridevnik je v rabi pogost, uporablja se predvsem s samostalnikom *hormon* (FidaPLUS).

Namesto kazalnega zaimka *to* bi bilo bolje nadaljevati z vejico in oziralnim *ki*. Prav tako je nesmiselna ponovitev samostalnika *kopališče* v tretjem stavku.

O vejicah pred uro pa v poglavju 4.3.3.

- Takoj ob vznožju cesarskega gorovja leži kopališče Keiserbad (slika). **To** je odprto vsak dan(,) od 10. do 21. ure, savne pa od 12. do 22. ure. **Kopališče** ima velikanski tobogan in veliko izvrstnih zanimivosti (7. 12., 65). → ..., *ki je odprto vsak dan od 10. do 21. ure ... Ima velikanski tobogan ...*

Zaradi razdruževanja povedi pride tudi do ponavljanja. Da se izognemo ponavljanju samostalnikov, namesto njih uporabimo osebne zaimke (*mu, jo* ipd.). V prvem primeru bi lahko samostalnik *človek* v drugem stavku preprosto izpustili.

- Nikar se ne dobrikajte **šefu**. Bolje je, da s službenega računalnika **šefu** redno pošiljate elektronsko pošto (23. 11., 52). → *Šefu se nikar ne dobrikajte. Bolje je, da mu s službenega ...*
- Včasih **človek** ne opazi ... **In** nemalokrat se mora **človek** boriti za ... (7. 12., 3) → *Včasih človek ne opazi /.../ in nemalokrat se mora boriti za ...*
- Za **riževo peno** segrejte riž z maslom, vseskozi mešajte ... **Riževo peno** nato dajte na krožnik in jo pokapajte z balzamično omako ... (7. 12., 35) → *Nato jo dajte na krožnik in ...*

Namesto da ponovimo besedno zvezo *riževa pena*, uporabimo zaimek *jo*, s čimer izboljšamo tudi besedni red.

Poleg razdruženih povedi in prekratkih stavkov se v reviji Lisa pojavljajo precej zapleteno zložene povedi, ki bi jih bilo bolje razdeliti v več samostojnih povedi. Teh je sicer manj kot razdruženih, vendar so za bralca bolj moteče in nerazumljive. Sicer z dolgimi stavki ni nič narobe, problem nastane, kadar je stavek tako dolg, da bralec s težavo sledi izraženi misli. Povedi pa se v besedilu ravnajo po načelu, da se jedro predhodne povedi vzame za izhodišče naslednje, ki o njem nekaj pove.

(Toporišič 2000, 681)

Spodnji primer je izjava udeleženke akcije, ki jo je izvajala revija Lisa. Menim, da bi morali v uredništvu takšne izjave in izjave sodelujočih v anketah ter zgodbe oziroma izpovedi ljudi urediti tako, da bi bile razumljivo napisane in primerne za objavo. Povedi so nerazumljivo napisane, besedni red je stilno zaznamovan, stavki pa so preveč razdrobljeni.

- Tudi obseg nog je v redu. Slaba dva kilograma ... **me to** ne gane preveč. Pomembnejši je obseg. /.../ Zjutraj jem zajtrk, jogurt in ovsene kosmiče pred vadbo (23. 11., 49). → ... *to me ne gane preveč, pomembnejši je obseg. Zjutraj jem zajtrk, pred vadbo pa jogurt in ovsene kosmiče*

Našla sem tudi nekaj primerov, v katerih je več različnih napak:

Prva poved je zelo zanimiva, saj je v njej enaka besedna zveza zapisana hkrati pravilno in napačno, kar kaže na piščevo nepoznavanje pravopisnih pravil. *Sedem osmin* je napisano narazen, *tričetrine* pa skupaj. Pravilen je seveda prvi zapis. Pravzaprav je cela poved zelo slabo strukturirana, bolje bi jo bilo zastaviti na primer takole: *Sedem osmin ali tri četrtine dolge hlače so v kombinaciji s škornji to zimo zelo modne*. Poleg vsega pa ji manjka tudi končno ločilo.

- Sedem osmin ali **tričetrine** dolge hlače v kombinaciji s škornji **sta** to zimo najboljši par() (23. 11., 6)

Beseda *pomanjkanje* se piše z dvema *j* (SSKJ), o pravilnem zapisu glagolske oblike *prizadene* pa v prilogi D. Povedek *pojavijo se* se nanaša na osebek *pomanjkanje minerala*, torej mora prevzeti njegovo število (*pojavi se*). V povedi je prišlo tudi do tipkarske napake pri besedi *mineral*, v zapisu katere je odveč črka *i*.

- **Pomankanje** tega **minierala prizadane** vse telo. **Pojavijo se** kot splošna utrujenost ... (23. 11., 39) → *Pomanjkanje tega minerala prizadane vse telo. Pojavi se kot splošna utrujenost ...*

6 PREVZETE BESEDE IN BESEDNE ZVEZE

Prevzete besede so v slovenščino prišle iz drugih jezikov, v novejšem času predvsem iz angleščine. Tiste, ki so se popolnoma prilagodile slovenskemu jeziku, imenujemo izposojenke, besede, ki se slovenščini niso popolnoma prilagodile, zlasti v pisavi, pa imenujemo tujke (Toporišič 2000, 131).

Načeloma velja, da se tujk izogibamo, če je to smiselno in mogoče, če obstaja slovenska ustreznica in če bo krog bralcev, ki jim je sporočilo namenjeno, razumel, o čem govorimo, ko uporabimo slovensko ustreznico tujke. SP in SSKJ se na splošno bolj nagibata k slovenjeni pisavi tujk, če jih že uporabljamo (ŠUSS 2001, 211).

V tiskanih medijih in tudi drugih javnih besedilih se tujke vse pogosteje pojavljajo, ob tem pa se pisci oziroma govorniki ne ozirajo na merilo splošne rabe in primernosti. Pred uporabo tujke ne presodijo, ali je uporaba tuje besede primerna ali ne. Veliko je namreč tujk, ki jih norma sicer dovoljuje, vendar namesto njih predlaga slovensko ustreznico.

Pri pregledovanju besedil v reviji Lisa sem se osredotočila na prevzete besede, ki jih je mogoče zamenjati s slovenskimi izrazi, in nove izraze, za katere nimamo slovenskih poimenovanj.

V nadaljevanju navajam primere prevzetih besed, za katere imamo slovenske izraze (za puščico), vendar so se v rabi že tako uveljavile, da jih ne moremo označiti za neustrezne (FidaPLUS).

- **Instiktivno**²¹ pojemo več sladkega in mastnega, da napolnimo svoje rezerve (23. 11., 3). → *nagonsko* (SSKJ)
- Že štiri mesece je bila v podjetju in štiri mesece jo je Tom strogo držal na **distanci**. (7. 12., 17) → *razdalja, oddaljenost* (SSKJ)
- ... mu boste dali vedeti, da ste zanesljivi in **kompetentni** za svoje delo. (23. 11., 52). → *usposobljeni* (SSKJ)
- ... **tekst** pa naj bo napisan v wordu (23. 11., 34). → *besedilo* (SSKJ)

Prva dva primera prevzetih besed sta se uveljavila in udomačila predvsem znotraj posameznega žargona (prva v založniškem, druga v marketinškem in oglaševalskem), ki ju je vzela za svoja.

²¹ Tipkarska napaka.

- VODJA PRODAJE **EDICIJ**: Martina Kuclar (23. 11., 51) → *izdaja* (SSKJ)
- **ART** DIREKTORICA: Ninča Dobrin (23. 11., 51) → *umetniški* (Oglaševanje)
- Le kako naj bi to **realizirala** sama (7. 12., 60)? → *uresničiti* (SSKJ)
- Takšni ljudje so zelo **direktni** (7. 12., 61). → *neposreden* (SSKJ)
- Vedno poskušate **reagirati** trezno (7. 12., 61). → *odzvati se* (SSKJ)

Če je poimenovanje neke stvari novo in zanj nimamo slovenskega izraza, ga je treba nekako prilagoditi slovenskemu jeziku. Tak primer je citatna beseda *nacho*. Glede na besedilni korpus FidaPLUS se v rabi najpogosteje pojavlja zapis *nacho* (84-krat), redkeje *nachos* (9-krat), *načo* pa samo 3-krat. [načo] je pravzaprav izgovorjava besede *nacho*. Glede na proces prevzemanja citatnih besed in izgovor tega izraza, je pričakovati, da se bo uveljavil zapis s č-jem, torej *načo*. Spodnji primer torej kaže na smer razvoja.

- ... nato obložite še z **načo** sirom in vse skupaj gratinirajte (7. 12., 35).

Samostalnik *kečup* glede na SSKJ pišemo z *u*, v rabi je pogostejši zapis kar angleški *ketchup*, najpogosteje pa je rabljen *kečap* (v korpusu FidaPLUS 225-krat). Raba takšnega zapisa je verjetno posledica pisnega prilagajanja citatne besede izgovoru, zaradi česar se bo verjetno ta zapis tudi uveljavil. Takšni primeri kažejo na potrebo po spremembi kodifikacije.

- ... jogurt s **kečapom** in kockicami paradižnika (7. 12., 32).

Steak je angleški izraz za *zrezek* (Sršen 1998, 163), vendar je njegova raba v gastronomiji nevtralna. Pisec recepta je v naslovu uporabil angleški izraz, pri naštevanju sestavin pa slovenskega. Bolj primerno bi bilo, da bi uporabljal le en izraz.

- Puranov **steak** po florentinsko (7. 12., 35)

Besede, ki imajo izvorni zapis z *-u*, v slovenščini zapisujemo kot *-v* (Kalin Golob 2001, 55). Vendar pri *evru* velja posebno pravilo. V pravno-formalni komunikaciji se uporablja *euro*, v nepravnih besedilih pa se rabi le *evro* (Logar 2007, 29). Torej bi bilo v spodnjem primeru pravilno zapisati *evro*.

- Cena revije v **eurih** je preračunana po centralnem paritetnem tečaju.
(23. 11., 51)

Zapis se ponovi v obeh analiziranih številkah, ker kolofon enostavno skopirajo v naslednjo številko.

7 SEMANTIKA

Včasih so semantične napake še bolj moteče od pravopisnih, saj vplivajo na vsebino in pomen sporočila. Nepravilno rabljena jezikovna sredstva namreč spreminjajo vsebino in povzročajo nejasnosti. Do takšnih napak prihaja zaradi površnosti pišočih, hitrosti pisanja in večkratnega preoblikovanja besedila ter tipkarske nenatančnosti in tudi prevajanja iz nemške revije. Prav zaradi tega se mi zdi nujno, da jih vključim v diplomsko delo, kljub temu da ne kršijo pravopisnih pravil.

7.1 NEJASEN POMEN

Nekateri stavki so napisani zelo nelogično, brez smisla, kot da bi pisec kaj pozabil zapisati ali pa ne bi točno vedel, kaj želi povedati. Ali ne pečemo in pri tem mešamo? Druga poved bi se bolj smiselno glasila: *Segrejte mleko in smetano ter dodajte maslo.*

- ... ga potresite z moko in **med mešanjem pecite** še 3 minute (23. 11., 36).
→ ... *pecite še 3 minute in med tem mešajte.*
- Mleko segrejte s smetano, dodajte maslo (23. 11., 27).

Če v povedi manjka beseda, se njen pomen lahko spremeni ali postane nejasen.

V prvem primeru manjka svojilni pridevnik *njegov*, v drugem ni jasno, za oskrbo s čim gre, v tretjem pa, za odmerke česa.

- Magnezij je zelo pomemben za srce in ožilje. Srce oskrbuje z energijo in uravnava ritem (23. 11., 38). → *in uravnava njegov ritem*
- Tudi zdrava, uravnotežena prehrana ni vedno dovolj za optimalno oskrbo telesa. (23. 11., 39)
- Tudi v nosečnosti zahteva organizem večje odmerke (23. 11., 39).

Spodnji stavek je zastavljen povsem nelogično. Manjka pridevnik *pečen*, torej bi se stavek lahko glasil: *Očiščen nadevan brancin s krompirjem, pečen v pečici.* Iz tega se

razume, da je brancin s krompirjem pečen v pečici, če pa zapišemo *Očiščen nadevan brancin s krompirjem, pečenim v pečici*, je v pečici pečen le krompir. V drugem primeru naredimo pomembno razliko, če dodamo veznik *pa*.

- Očiščen nadevan brancin s krompirjem v pečici (7. 12., 35).
- ... za ugriz človeka ni kriv pes, /.../, kriv je človek, ki psa ni pravilno vzgojil, **predvsem ni poskrbel za varnost** ... (23. 11., 47) → *predvsem pa ni poskrbel za varnost*

Zveza popečena zelenjava na žaru je nesmiselna, saj vemo, da je zelenjava na žaru popečena. Bolj smiselno bi bilo zapisati samo *zelenjava na žaru* ali *zelenjava, pečena na žaru*.

- ... kot prilogo servirajte krokete in **popečeno zelenjavo na žaru** (7. 12., 35).

7.2 IZBIRA NAPAČNEGA POMENA

Nepravilna oziroma slaba izbira besed kaže na površnost piscev oziroma premalo vloženega truda in časa v prevajanje besedil.

Glede na SSKJ beseda *odmočiti* pomeni *z vodo narediti, da se kaj zmehča, odstopi*, zato je njena uporaba v spodnji povedi napačna. V tem pomenu bi bilo pravilno *Sok /.../ razredčite z malo vode* ... Poleg tega pa je glede na aktualnost *zgostite* prehod, *razmešan škrob* pa jedro, torej bi se poved pravilno glasila: *Sok, ki je nastal med peko, razredčite z malce vode in zgostite z razmešanim škrobom*. O rabi prislova *malce* pa v poglavju o prislovu na strani 38.

- Sok, ki je nastal med peko, **odmočite** z **malce** vode /.../ in z razmešanim škrobom zgostite (23. 11., 27).

Vera zelo verjetno *zna povedati*, saj je govor o odrasli ženski. Menim, da je pisec tu želel reči *Vera prizna* ali *pove*, saj piše o tem, da je Fredu povedala, da ima pet otrok in je on ob tem *kar malo globoko zadihal*.

- Vera **zna povedati**, da je ob številki pet Fred kar malo globoko zadihal (7. 12., 16).

Zvezo *še nikoli* uporabljamo, kadar govorimo o čem, česar *še nikoli* do sedaj nismo počeli, izkusili ..., ne moremo pa je uporabiti v zvezi z glagolom *razumeti*. Prvi primer bi bil bolj smiseln, če bi se glasil: *Valerija nikoli ni razumela ...*

Samostalnik *odnos* v zvezi s predlogom *do* pomeni nekaj, kar se izraža oziroma kaže v ocenjevanju, presojanju česa (SSKJ). Imamo na primer določen odnos do kulture, gre torej za neki splošen odnos do nečesa. V drugem primeru ne gre za splošen odnos do živali (v množini), ampak za *odnos s* svojo živaljo, psom.

- Valerija **še** nikoli ni razumela, kako naj bi se ... (23. 11., 40)
- Zato poskrbite za zdrav **odnos do** živali, poln razumevanja njegovih lastnosti in poskrbite za vzgojo in šolanje psa, s katerim bosta vzorno živela v svoji okolici (23. 11., 47). → *poskrbite za zdrav odnos z živaljo*

SSKJ razlaga pridevnik *zaupljiv* takole: *ki (rad) zaupa, verjame*. Ko vzgajamo novega psa, pa si ne prizadevamo za takšno lastnost, ampak da bo pes vreden zaupanja, torej, da mu bomo lahko zaupali, da bo okolica varna pred njim. Seveda je pomembna tudi zaupljivost psa, vendar v spodnjem primeru ta lastnost ni bistvena.

- ... predvsem pa si odgovorite, /.../, ali boste poskrbeli za varnost okolice pred vašim psom – ga vzgojili v varnega, **zaupljivega** psa (23. 11., 47). → *zaupanja vrednega*

Na pomen lahko vpliva tudi napačno postavljena, odvečna ali manjkajoča vejica. Iz spodnjega primera sledi, da *so pomaranče zrasle na poletnem soncu pozimi*, kar ni logično, če pa vejico prestavimo pred besedo *pozimi*, dobimo pravilen pomen, in sicer: *vonj pomaranč, ki so zrasle poleti, lahko pozimi vliva pozitivno energijo*.

- Vonj pomaranč, ki so zrasle na toplem **poletnem soncu () pozimi(,)** lahko vliva to pozitivno energijo (7. 12., 25). → *Vonj pomaranč, ki so zrasle na toplem poletnem soncu, pozimi lahko ...*

Prislov *še* izraža nadaljevanje trajanja, obstajanja česa, *že* pa izraža, da dejanje, stanje nastopi prej, kot se pričakuje (SSKJ). V našem primeru je pravilna raba prislova *že*, pomen pa bi ostal nespremenjen tudi, če bi poved zapisali brez njega. O določni in nedoločni obliki pridevnika pa na strani 30.

- Nato dodajte **še prej razredčeni gustin z vodo** in med mešanjem pustite, da se omaka zgosti (7. 12., 34). → *Nato dodajte (že prej) z vodo razredčen gustin in ...*

7.3 NEZDRUŽLJIVA VSEBINA

Semantične napake kažejo na to, da pisci pri pisanju ne razmišljajo, kaj pišejo. Barve ne morejo biti črtaste, lahko bi zapisali *črtasti vzorci jesenskih barv*.

- Črtaste jesenske **barve** bodo tudi v vaši kuhinji pričarale kanček ... (23. 11., 45)

Vsebina naslednje besedne zveze je nezdržljiva, saj plavut nima hrbtne strani, ampak ima riba hrbtno stran, na kateri je plavut. Tukaj gre tudi za nezdržljivost besedila s fotografijo, na kateri je brancin prerezan po hrbtne strani in ne po plavuti. Poleg tega pa ni logično, da bi za pripravo ribe prerezali njeno plavut. Pri drugem in tretjem primeru gre za nezdržljivost, saj na enem naslovu ne more biti več kot ena vila, šal pa ima dva konca, torej bi morali uporabiti dvojino.

- Brancina zarezite po **hrbtne strani plavuti** in odstranite kosti (7. 12., 63).
→ *Brancina zarezite po hrbtne strani in odstranite kosti.*
- V Carmelu, /.../, si na naslovu 17 Mile Drive ogledamo še vile nesramno bogatih in lepih američanov (7. 12., 63). → *V Carmelu si ogledamo še vile ...*
- Šal prepognete na polovico in skozi zanko potegnete **konce** šala (7. 12., 14).
→ *potegnete konca šala*

Med semantičnimi napakami prevladujejo primeri z nejasnim in napačnim pomenom. Tukaj bi morali pisci pokazati več odnosa do jezika in izbiri besed nameniti več časa. Pri semantičnih napakah se pokaže nadvse pomembna vloga jezika oziroma njegova pravilna raba. Pisec z njimi namreč ne krši samo jezikovne norme, ampak z napačno rabo jezika spreminja in ponareja dejstva ter zavaja oziroma nezadostno informira bralca, ki zaradi tega ne more razumeti besedila, ki ga bere. Nastanejo zaradi napačnega vrstnega reda besed, neprimerne rabe oziroma rabe napačnih samostalnikov, glagolov, pridevnikov, predlogov, veznikov, ločil ali pa manjkajočih oziroma odvečnih besed.

8 TIPKARSKE NAPAKE

Še ena skupina napak, ki sem jih zasledila pri svoji analizi, so tipkarske napake. Te niso nastale zaradi nepoznavanja jezikovne norme, ampak zaradi nenatančnosti in površnosti piscev pri tipkanju besedil, ki si zaradi pomanjkanja časa in lovljenja rokov ne vzamejo časa, da bi prebrali, kar so napisali oziroma dali besedilo v korekturo. Pisci bi te napake lahko odkrili s pomočjo računalniških urejevalnikov in seveda z branjem napisanega. Res je, da bi moral takšne napake odkriti lektor, vendar glede na svoje izkušnje v založništvu lahko povem, da se kljub lektoriranju in korekturi nekaj takšnih napak vedno izmuzne očesu.

V besedilih se je najpogosteje pojavljala napačna črka v besedah:

- Ko pa se ljubezen ohladi, potem se zažne pranje umazanega perila v javnosti. (23. 11., 3)
- Redek glavnih dobro razčeše kodraste lase in konice (23. 11., 21).
- Za 4 osebe potrebujete: 8 svinjskih zrezkom (po 80 g) ... (23. 11., 27)
- Preveč dela vam bodo naložili, a ga boste dobro opraviti (23. 11., 51).
- ... majoneza s sesekljanim jajcem in drobnjakom, kislá smetane ... (7. 12., 32)
- ... 2 žličko mletega koriandra (7. 12., 40).

Do tipkanja napačnih črk pogosto pride pri črkah, ki so na tipkovnici ena zraven druge.

- ... je ljubljanska Snežinka, ki bo na Gospodarskem razstavišči ... (23. 11., 49)
- Na srečo jo danes čaka le rutinsko delo, pri katerem **ji** treba veliko razmišljati. (23. 11., 40).

Tipkarske napake lahko bralce zavedejo, saj če izraza ne poznajo, ne vedo, da gre za napako.

- ... pomembna sestavina rdečih krvničk, natančneje njihovega homoglobina, ki ... (23. 11., 39) → *hemoglobina*

Izpuščena črka:

- **Instiktivno** pojemo več sladkega in mastnega, da napolnimo svoje rezerve. (23. 11., 3) → *instinktivno*

- »Bolezen si je vzela veliko časa,« **pavi** Gabrijela (23. 11., 15). → *pravi*
- Zraven **uživjte** vitamin C (23. 11., 39). → *uživajte*
- Velika steklena posoda je **ahko** velik svečnik (7. 12., 48). → *lahko*
- **Nemčja** (7. 12., 64) → *Nemčija*
- Oboje skupaj z **meso** in začimbami **denite** v 2 l vrele vode ter ... (7. 12., 31) → *mesom*

Glagola *deti* v sodobni slovenščini ne uporabljamo več, nadomestil ga je *dati*, ki ima spregatveni vzorec *dati, dam* (Verovnik 2005a, 70).

Zapis besede *milijon* sem uvrstila med tipkarske napake, ker je v besedilu zapisana vedno pravilno (12-krat), za številkami pod fotografijami pa vedno napačno (4-krat). Kljub temu menim, da ne gre zgolj za površnost, ampak tudi za neznanje. Morda je besedilo pisala ena oseba, številke pod fotografijami pa druga. Enako je z besedo *milijarda*, ki je v besedilu zapisana pravilno, pod fotografijo pa napačno.

- 130 milijonov (23. 11., 58)
- 150 milijonov (23. 11., 58)
- 667 milijonov (23. 11., 58)
- 32 milijonov (23. 11., 58)
- 8 milijard (23. 11., 58)

Črka je odveč:

Drugi primer je verjetno posledica kopiranja stavka, ki se pojavlja v vsakem receptu (*Za 4 osebe potrebujete*), le da pisec ni bil pozoren na spremembo števila.

- ... vrhunski brivnik /.../, ki ga uporablja celotna ekipa Williams F1 (23. 11., 4).
- Za 6 osebe potrebujete: ... (23. 11., 27)

Zamenjani črki:

- Vse se vam bo zdelo izjemno preporsto, zato boste z lahkoto ... (7. 12., 58)

Enaka beseda je napisana dvakrat:

- Čeprav je Gabrijela pri mami vsak dan, je ta **ta** ne spozna več (23. 11., 14).

Manjka ločilo:

Če je treba del besede prenesti v novo vrstico, uporabimo na koncu vrstice kratko črtico, deljaj (-) (SP 2001, 52). V drugem primeru bi morala pika stati na koncu stavka in ne za številko 10.

- ... vlažno vreme ustvari idealne razmere za pojav prehlad()nih bolezni.
(7. 12., 3)
- Na osebo: približno 160 kcal, /.../, maščobe: 7 g, ogljikovi hidrati: 10. g
(23. 11., 25)

Ni presledka med besedama:

- **VadbaHipoxi** (23. 11., 48)
- Bombažni **kompletTrenirka** v dveh barvah je zelo uporabna ... (7. 12., 13)
- Vera, **32let** (7. 12., 16)
- **Kdorveliko** pije, povzročitelje bolezni hitreje izloči in ustavi nahod (7. 12., 43).

Nekatere tipkarske napake se v številkah revije ponavljajo, ker rubrike enostavno skopirajo v naslednjo številko.

Prvi primer je vzet iz rubrike Postanite naši sodelavci, v kateri bralce pozivajo, naj v uredništvo pošljejo recept svoje najljubše jedi. Ker se rubrika ponavlja, se ponavlja tudi napaka. V drugem primeru gre za podatek iz kolofona, ki je prav tako v vsaki številki enak.

- Vse, kar morate storite, je, da na naš naslov pošljete fotografijo ... (23. 11., 34)
- Vse, kar morate storite, je, da na naš naslov pošljete fotografijo ... (7. 12., 38)
- e-mail: biba.arivukovič@burda.si (23. 11., 51)
- e-mail: biba.arivukovič@burda.si (7. 12., 58)

9 ZAKLJUČEK

V diplomski nalogi sem izhajala iz predpostavke, da je kodificirana norma zastarela in ni vedno merilo pravilnosti, pri analizi odstopov pa sem upoštevala merilo splošne rabe in primernosti. Pri ugotavljanju splošne rabe mi je bil osnovno orodje besedilni korpus FidaPLUS.

Pri jezikovni analizi revije Lisa sem pričakovala veliko odklonov od kodificirane in rabne norme, vendar me je precej obsežno število napak presenetilo. Moja teza se je potrdila, saj sem našla predvsem nehotene odstopne od norme, in sicer take, ki so posledica neznanja in nepoznavanja pravopisnih pravil, ter odstopne, ki so nastali zaradi nenatančnosti in površnosti piscev. Prav tako se je potrdilo moje predvidevanje, da bom v reviji Lisa našla odstopne od norme, ki kažejo na zastarelost priročnikov in bi jih bilo treba vključiti v kodifikacijo (kečap, načo). Do odstopov iz prve skupine prihaja tudi zaradi prezapletenosti priročnikov, saj so pravila velikokrat nepregledna, s premalo različnimi primeri in ne ponudijo jasnih opredelitev pri problematičnih vprašanjih. Na primer pri obravnavi pisanja skupaj oziroma narazen je v pravopisu kup točk in izjem k pravilom, zato uporabnik težko razbere, kam sodi sredstvo, za zapis katerega je v dvomih.

Pri napakah se pojavlja vprašanje, ali so vzrok zanje slabi in nejasni priročniki ali slaba jezikovna vzgoja v šolah.

Moja analiza je pokazala, da pisci revije Lisa norme najpogosteje ne obvladajo na področju skladnje, česar nisem pričakovala. Našla sem kar 48 primerov zaznamovanega besednega reda, predvsem glede na aktualnočlenitveno merilo. Predvidevam, da je razlog za zaznamovan besedni red prevajanje besedil iz nemške revije Lisa, pri čemer pisci niso pozorni na vrstni red besed, ampak prevajajo le pomensko in ne upoštevajo, da je besedni red nemškega jezika drugačen od slovenskega. Tukaj vidim problem v časovni stiski, saj v uredništvih pogosto lovijo zadnje roke za oddajo besedil, in pomanjkanju jezikovnega čuta.

Glede na moja pričakovanja so prevladovale tudi napake pri rabi vejice in sklonov, kjer imajo pisci največ težav pri rabi roditelja in tožilnika. Vzrok za to vidim v nepoznavanju pravopisnih pravil. Verjetno je problem tudi v pomanjkljivi jezikovni vzgoji v šolah, kar je v svoji analizi ugotovil tudi Korošec (1994, 297–309), ki pravi, da »je treba kaj ukreniti najprej tam, kjer se vse začne, v šoli«.

Tretja skupina odstopov, ki so bili najpogostejši, pa je napačno deljenje besed na koncu vrstic ter napačna raba določne in nedoločne oblike kakovostnih pridevnikov. Večina teh kršitev je verjetno posledica neznanja, kar se ujema z mojimi začetnimi predvidevanji.

Poleg pravopisnih kršitev sem v reviji Lisa našla tudi sredstva, ki odstopajo od norme, vendar so že v splošni rabi in opravljajo svojo funkcijo v procesu sporazumevanja, zato jih ni več smiselno prepovedovati. Med prevzetimi besedami je zanimiv primer citatna beseda *načo*, ki je novo poimenovanje in zanjo nimamo slovenskega izraza. Glede na korpus FidaPLUS se sicer zaenkrat najpogosteje pojavlja zapis *nacho*, vendar glede na izgovor lahko sklepamo, da se bo uveljavil zapis s č-jem *načo*. Izraza *distanca* in *kompetenten* pa sodita med tiste izraze, ki jih lahko zamenjamo s slovenskimi, a gre za odločitev avtorja, katero sredstvo bo uporabil. Iz tega lahko sklepamo, da se takšne besede tudi uveljavljajo, saj so v rabi ustaljene in jih ne moremo več označevati za neustrezne. Norma pa jih ne spremlja dovolj, zato je tukaj razhajanje med kodifikacijo in rabo veliko.

Veliko je tudi odklonov od kodificirane jezikovne norme, ki so posledica nepoznavanja norme, zaradi česar je njihova raba za pisce povsem nevtralna. Tudi takšni odkloni slabijo ustaljenost v jeziku. Naklonski nepregibni povedkovnik *treba*, ki izraža nujnost, je na primer v sodobni rabi že skoraj povsem izrinil pridevnik *potrebno*, podobno je tudi *leten* velikokrat rabljen namesto pridevnika *poleten*, čeprav imata popolnoma drugačna pomena. Raba prav tako ne ločuje več pomenov prislovov *prek*, ki se rabi za izražanje posrednika, in *preko*, ki je sopomenka predloga *čez*. Iz jezikovne zavesti izginja tudi pravilna raba oziroma ločevanje med oziralnima zaimkoma *ki* in *kateri*, ki pomeni *tisti*, *ki* in ima popolnoma drugačen pomen, ter vezalnima veznikoma *in*, *ter*, ki ju ne moremo poljubno uporabljati, ampak si delita vloge pri povezovanju enot. Takšnim primerom bi bilo treba posvetiti posebno pozornost, saj bi jih z dobro šolsko vzgojo verjetno lahko odpravili.

Pogoste so tudi semantične napake, predvsem izbira napačnega pomena in nejasen pomen, ki ne kršijo jezikovne norme, temveč spreminjajo vsebino in bralcem povzročajo nejasnosti.

Glede na rezultate analize lahko rečem, da pisci publicističnih besedil premalo poznajo pravopisna pravila in nimajo dovolj razvitega jezikovnega čuta. Menim, da bi takšno stanje lahko izboljšali z boljšo jezikovno vzgojo, prepričana pa sem tudi, da bi se kar nekaj odstopom od norme lahko izognili, če bi si uredništvo vzelo več časa za pregled

besedil, preden jih oddajo v tisk. Dolžnost jezikoslovcev je, da opozarjajo na odklone, ki so posledica neznanja in neupoštevanja pravopisnih pravil, ter da ovrednostijo tiste pojave, ki kažejo nove smernice in pomenijo potrebo po spremembi kodifikacije. Dolžnost vseh uporabnikov jezika pa je slediti normi, jo upoštevati in tako prispevati k naši jezikovni kulturi, kar pa še posebej velja za pisce javnih besedil.

10 LITERATURA

- *Besedilni korpus FidaPLUS*. Dostopno prek: http://www.fidaplus.net/Pisni/Pisni_index.html (1. junij 2008).
- Deržek, Vesna. 2006. *Avtorski stil Borisa Ježa: Stilna analiza komentarjev v Sobotni prilogi*. Ljubljana: FDV.
- *eVino.si – spletna vinska trgovina*. Dostopno prek: http://www.evino.si/vino/carolina_bela (2. maj 2008).
- Furlan, Kristina. 2002. *Norma in splošna raba v poročevalskih besedilih*. Ljubljana: FDV.
- Gradišnik, Janez. 1985. *Za lepo domačo besedo*. Maribor: Založba Obzorja.
- Jagodič, Monika. 2003. *Jezikovna norma in splošna raba v oglaševalskih besedilih*. Ljubljana: FDV.
- Kalin Golob, Monika. 1996. *Jezikovni kotički in jezikovna kultura*. Ljubljana: Jutro.
- --- 2001. *Jezikovne reže*. Ljubljana: GV Revije.
- --- 2003a. *Jezikovne reže 2*. Ljubljana: GV Revije.
- --- 2003b. *Jezikovna kultura, jezikovno načrtovanje in evropsko združevanje*. *Obdobja* 20. Dostopno prek: <http://www.centerslo.net/files/File/simpozij/sim20/kalin-golob.pdf> (24. januar 2009).
- --- 2004/2005. *Vaje iz praktične stilistike*. Študijsko gradivo.
- --- 2005. *Novinarstvo in jezik (oslovje) (Jezikovna kultura I, Jezikovna kultura II)*. V *Uvod v novinarske študije*, ur. Melita Poler Kovačič in Karmen Erjavec, 110–132. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kalin Golob, Monika in Tina Verovnik. 2002/2003. *Zbirka vaj za jezikovno kulturo*.
- Korošec, Tomo. 1994. *Nekaj kazalnikov o znanju pisne knjižne slovenščine pri slovenskih srednješolcih*. V *Traditiones, Zbornik inšt. za slov. Narodopisje*, ur. Angelos Baš, 279–309. Ljubljana: SAZU.
- --- 1998. *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
- Lenko Marušič, Franc in Rok Žaucer. 2001. *ŠUSS, Študentska skrb za slovenščino*. Ljubljana: Študentska založba.

- *Marketing magazin*. 2008. Dostopno prek: <http://www.marketingmagazin.si/oglasni-svet-slovar/art-director-art-direktor/> (7. avgust 2008).
- *Marks and Spencer*. Dostopno prek: <http://www.marksandspencer.com> (22. marec 2008).
- *Nacionalna raziskava branosti*. 2003. Dostopno prek: <http://www.nrb.info/podatki/> (29. julij 2008).
- *Oglaševanje*. 2007. Dostopno prek: <http://anmms.wordpress.com/category/slovarcek-oglasevaskih-izrazov/> (7. avgust 2008).
- Pavlin Povodnik, Marta. 1994. *Skladnja: priročnik z vajami*. Ljubljana: Jutro.
- Pogorelec, Breda. 2003. Slovenski knjižni jezik – norma in življenje. *Obdobja 20*. Dostopno prek: <http://www.centerslo.net/files/File/simpozij/sim20/pogorelec.pdf> (14. december 2009).
- Repar, Urška. 2005. *Med jezikovno normo in stilom: oglasi v tiskanih medijih*. Ljubljana: FDV.
- *Revija Lisa*. 2006a. Analiza številke, (23. november).
- *Revija Lisa*. 2006b. Analiza številke, (7. december).
- *Revija Lisa*. Dostopno prek: <http://www.adriamedia.si/revije/lisa/> (1. december 2006).
- Skaza, Jože. 1995. *Pravopis: priročnik z vajami*. Ljubljana: Jutro.
- --- 2000. *EPIS – Pravopisni priročnik*. Dobrna: Eknjiga.
- *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 1997. SAZU in ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 2000. Elektronska izdaja. SAZU in ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik. Ljubljana: DZS. Dostopno prek: <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (10. januar 2007).
- *Slovenski pravopis. 1, Pravila*. 2004/2005. Slovenska akademija znanosti in umetnosti in Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- *Slovenski pravopis*. 2001. Ljubljana: Založba ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik.
- Sršen, Janez. 1998. *Jezik naš vsakdanji*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.

- *s.Oliver*. Dostopno prek: <http://www.s.oliver-shop.de> (22. marec 2008).
- Škiljan, Dubravko. 1999. *Javni jezik: k lingvistiki javne komunikacije*. Ljubljana: Studia Humanitas.
- Tivadar, Hotimir. 2004. Podoba in funkcija govornega knjižnega jezika glede na neknjižne zvrsti. *Obdobja* 22. Dostopno prek: <http://www.centerslo.net/files/File/simpozij/sim22/Tivadar.pdf>. (24. januar 2009).
- Toporišič, Jože. 1992. *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- --- 2000. *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.
- Urbančič, Boris. 1987. *O jezikovni kulturi*. Ljubljana: Delavska enotnost.
- Verovnik, Tina. 2003. Analiza jezikovne kakovosti besedil v vladnem spletu. *Časopis za kritiko znanosti*. Ljubljana: Študentska založba.
- --- 2004. Norma knjižne slovenščine med kodifikacijo in jezikovno rabo v obdobju 1950–2001. *Družboslovne razprave*, XX, 2004, 46/47. Dostopno prek: http://www.druzboslovnerazprave.org/media/pdf/clanki/DR46_47-verovnik.pdf. (24. januar 2009).
- --- 2005a. *Jezikovni obronki*. Ljubljana: GV založba.
- --- 2005b. Sodobni slovenski jezik med rabo, normo in kodifikacijo (Jezikovna kultura II). V *Uvod v novinarske študije*, ur. Melita Poler Kovačič in Karmen Erjavec, 110–132. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Vrbinc, France. 2003. *365 X slovensko : z jezikovnimi koticiki skozi leto*. Ljubljana: Družina.

11 PRILOGE

Priloga A: PRAVOPIISNE NAPAKE

LOČILA

Manjkajoče vejice v pristavčnih delih povedi

- Nepremičninski mogotec in resničnostni zvezdnik() Donald Trump() je zavrnil namigovanja ... (7. 12., 45)
- Hatcherjeva je namreč zaigrala ljubezen takratnega Bonda() Piercea Brosnana() z imenom Paris Carver (7. 12., 67).

Pika

Piko pišemo na koncu samostojne proste ali zložene pripovedne povedi (SP 1994, 39). Menim, da je to eno od osnovnih slovničnih pravil, zato pri tem ne bi smelo biti preveč odstopanj. V analiziranih številkah revije *Lisa* pika na koncu stavka manjka 7-krat. Manjkajočih pik v spodnjih povedih ne štejem za napake zaradi nepoznavanja jezikovnih pravil, bolj verjetno gre za premajhno pozornost pri pisanju besedil.

- Modna uspešnica – kapri hlače, ki jih lahko obleče prav vsaka() (23. 11., 6)
- Izdelke smo izbrali v trgovinah Emporium in Marks&Spencer²²() (23. 11., 7)
- Izdelke smo izbrali v trgovinai²³ Emporium() (23. 11., 11)

Pika je levostično ločilo. Za njo mora biti presledek.

- Izdelke smo izbrali v trgovinah Humanic in Marks&Spencer() (23. 11., 9)
- Izdelke smo si sposodili v trgovinah Marks&Spencer in Maxi Rossi() (7. 12., 13)
- Izdelke smo si sposodili v trgovinah Orsay, S'Oliver in Marks&Spencer() (7. 12., 8)
- ... od Brownovih žena.()»G. Brown je resnič-na²⁴ legenda našega časa ... (7. 12., 67)

²² Znamenje & je nestično (glej poglavje 3.2.1). O zapisu imen s.Oliver in Marks & Spencer pa na str. 24.

²³ Beseda *trgovina* ima tipkarsko napako, in sicer je odveč črka *i*.

²⁴ O deljenju besed v poglavju 4.3.

Vprašaj in dvopičje

Vprašaj pišemo na koncu enostavnih vprašalnih povedi in za podredjem, v katerem je glavni stavek vprašalni, dvopičje pa pred besedno zvezo, ki pojasnjuje že prej splošneje povedano (zlasti pri naštevanju) (SP 2001, 33, 41). V reviji Lisa raba teh dveh ločil ni problematična, saj sem našla le en primer odstopa pri vsakem ločilu in še tu gre verjetno za tipkarski napaki.

- Dobro se pogledjte v ogledalo? (7. 12., 17)
- Za 50 kosov potrebujete() 200 g moke ... (7. 12., 37)

Tri pike

Tudi pri rabi treh pik nisem zasledila posebnih odstopanj od norme. Tri pike so nestično ločilo, zato se morajo od predhodne besede ločiti s presledkom (SP 2001, 46).

- »Vendar nisem bila preveč dovzetna za flirt()...« (7. 12., 16)

Oklepaj

Uklepaj je desnostično ločilo, zaklepaj pa levostično (SP 1994, 57–59). V splošni rabi, predvsem v publicističnih in oglaševalskih besedilih, pa se različne oblike oklepajev uporabljajo tudi zaradi stila. Verjetno se iz podobnih razlogov in večje preglednosti uklepaj in zaklepaj uporabljata nestično.

V obeh analiziranih številkah revije Lisa je v oglatem oklepaju zapisan podnaslov.

- Lepotni trendi [NASVETI&NOVOSTI²⁵] (23. 11., 22)
- Modni trendi [NASVETI&NOVOSTI] (7. 12., 14)

Znamenje et

- Nasveti&Informacije (23. 11., 30; 7. 12., 32)
- Vrt&Rože (23. 11., 42; 7. 12., 46; 7. 12., 48)
- Ljubezen&Seks (23. 11., 40; 23. 11., 59; 7. 12., 44; 7. 12., 67)

²⁵ O stičnosti znamenja & v poglavju 3.2.1.

VELIKA IN MALA ZAČETNICA

Z veliko začetnico pišemo prvo besedo v povedi, lastna imena, izraze posebnega razmerja ali spoštovanja, svojlilne pridevnike iz lastnih imen in izrazov posebnega razmerja ali spoštovanja in še nekatere druge besede. Veliko začetnico pišemo na začetku besedila, v nadaljevanju pa za končnimi ločili (piko, klicajem, vprašajem, tremi pikami, pomišljajem) (SP 2001, 9).

Mislím, da je šlo v spodnjih dveh primerih za tipkarski napaki, saj nisem našla druge napačne rabe velike začetnice pri lastnih imenih. V drugem primeru bi lahko namesto vejice, za katero ne pišemo z veliko začetnico, zapisali piko ali pa nadaljevali z malo začetnico. Na koncu stavka manjka tudi končna pika.

- ... se spominja vera, 32 let, ... (7. 12., 16)
- Imena in kraje smo spremenili v redakciji, Fotografije: Das Fotoarchiv/C. Pasch() (23. 11., 52)

Naslovi v reviji Lisa se večinoma začnejo z veliko začetnico, nekaj pa se jih začne z malo. Seveda ne gre za pravopisno napako, ker gre za stvar uredniške politike in stila, vendar menim, da bi se morali v uredništvu držati enega načina zapisovanja v celi reviji.

- aktualno (7. 12., 4)
- katere zvezde so žarele ta teden (23. 11., 59; 7. 12., 67)

V reviji Lisa nisem zasledila napačne rabe velike in male začetnice, le nekaj tipkarskih napak. Zato lahko rečem, da raba velike in male začetnice ni problematična in na tem področju ni kršitev norme.

PISANJE SKUPAJ, NARAZEN Z VEZAJEM

- Ljubljana – Vič (7. 12., 41)
- Ljubljana – Trzin, www.deval.si, tel.: 041 538 514 (7. 12., 41)

Vrstilne, ločilne in množilne števniké pišemo skupaj, prav tako tudi vse druge tvorjenke iz števníkov (SP 2001, 61). Spodnji zapis je napačen, pravilno bil bilo: *devetdesettisočglava* (SSKJ).

- ... ameriški glasbeniki naj bi nastopili pred **90-tisočglavo** množico ... (7. 12., 67)

DELJENJE BESED

Soglasnik med dvema samoglasnikoma

- ... okužbam in tež-avam z želodcem in s črevesjem (7. 12., 19). → *te-žavam*
- Odcedite, čaj už-ivajte, dokler je mlačen (7. 12., 19). → *uži-vajte*
- ... Avon božična kolekcija prič-ara sproščujoče praznično vzdušje (7. 12., 22).
→ *pri-čara*
- Ubož-ica, razen otroškega dodatka ni dobivala praktično nobene druge ...
(7. 12., 60) → *ubo-žica*
- ... sicer pa naj bi koncert odraž-al glasbeni okus pokojne Diane (7. 12., 67).
→ *odra-žal*

Soglasniški sklop med dvema samoglasnikoma

- ... so se odločili za označevanje piranskega brancina s prepoz-navnimi ...
(7. 12., 38) → *prepo-znavnimi*
- ... imajo oblečene pocukrane plaščke, kupujejo jim čeveljč-ke ... (23. 11., 47)
→ *čevelj-čke*
- ... a si raje privoščite premore, da se boste resnič-no sprostili (23. 11., 53).
→ *resni-čno*
- ... a očit-no je bil zarečeni kruh tokrat preveč mamljiv ... (23. 11., 59) → *oči-tno*
- ... pripravite, da bo naredil tisto, kar bi moral, da se spoz-nata in zblížata.
(7. 12., 17) → *spo-znata*
- Še enkrat začnete od začet-ka in vaš partner vam mora ... (7. 12., 61).
→ *zače-tka*
- ... na novem londons-kem stadionu Wembley 1. julija prihodn-je leto ...
(7. 12., 67) → *london-skem; priho-dnje*
- Zvezd-nik resničnostnega šova Vajenec je namreč prepričan, da ni treba ...
(7. 12., 66) → *zvez-dnik*
- Največja dovoljena hitrost vožn-je z zimskimi pnevmatikami se je ...
(23. 11., 50) → *vož-nje*
- ... privablja k zanimivim post-ankom, na primer v glavnem mestu ...
(23. 11., 57) → *po-stankom*
- ... postanejo neopaz-ne, če jih prekrijete s temnejšim pudrom ali ... (7. 12., 26)
→ *neopa-zne*

- Pogostitev ob progah je tukaj zelo pomembna (7. 12., 64). → *pomembna*
- Imunski sistem naj bo dobro pripravljen na zimo ... (7. 12., 43) → *pripravljen*
- Pri San Simeonu se med gorami dviga pravljíčni grad, ki se imenuje ... (7. 12., 63) → *pravljíčni*
- Marks & Spencer pončo (7. 12., 7) → *pončo*
- Meso prevežite s kuhinjskim sukancem in zapnite z zobotrebcem (23. 11., 36). → *zapnite*
- ... morate priznati, da svoja občutja izživite brez zavor (7. 12., 61). → *občutja*
- Obrambne moči krepimo z obiskom savne, knajpanjem ... (7. 12., 43) → *obiskom*

Sestavljanke, zloženke, sklopi

- ... in predvsem nisem občutila nobene lakote (23. 11., 48). → *predvsem*

Priloga B: NORMA V OBLIKOSLOVJU

NAPAČNA RABA SKLONA

Rodilnik

- Ogromno število ljudi ne zna več dihati s trebuhom, kot je pravilno. (7. 12., 17) → *ljudi*

SAMOSTALNIŠKA BESEDA

Samostalnik

Samostalnik *mandelj* se sklanja v dveh oblikah, in sicer *mandeljna* in *mandlja*. Obe sta pravilni, vendar se je treba v besedilu držati le ene od njiju. V reviji Lisa je v istem besedilu mandelj uporabljen trikrat (*mandeljni*, *mandljev* in *mandlje*).

- **Mandeljni**, cimet in vanilja ... 250 g mletih **mandljev** (23. 11., 32).

Samostalnika *pomaka* v SSKJ-ju ni, v rabi pa se pojavlja, vendar redko (FidaPLUS).

- ... odlično tekne z različnimi **pomakami**, kot so ... (7. 12., 32).

Samostalniški zaimek

- Moj fant je jezen, ker mu je **njegov** zobozdravnik menda rekel, da se je ... (7. 12., 45) → *ker mu je zobozdravnik rekel*

PRIDEVNIŠKA BESEDA

Pridevnik

Določna in nedoločna oblika pridevnika

- Tako vas čaka unikatni, arome poln adventni čajni koledar (7. 12., 51).
- ... v velemestih, kot sta /.../, pa utripa živahni mestni vrvež (23. 11., 55).
- ... privoščite najbolj priljubljeni otoški napitek – kavo (23. 11., 55).
- Novi ekskluzivno oblikovani epilator je pakiran ... (7. 12., 4).
- Športni plišast komplet za preživljanje prostega časa je udoben ... (7. 12., 12)
- A preden sta ..., je predlagal za konec tedna skupni izlet (7. 12., 16).

O besednem redu v poglavju 5.2.

- Preden **pa** skočite na naslednjo stran Lise, za aktivni odmor naredite ... (23. 11., 49)
- Njen predlog, da bi skupaj preizkusila novi lokal, je kar preslišal (7. 12., 17).
- ... zlasti, ker ga boste oblekli v zeleni bršljan (23. 11., 43).
- »... in se smehlja na tisti posebni način, je to to« (7. 12., 44).
- Pravzaprav je vsa skrivnost v **malih** stvareh (7. 12., 17).
- **Mala** smrečica (7. 12., 48)

Pridevnika leten in poleten

- Če vozniki pozimi vozijo z **letnimi** pnevmatikami, to pomeni ... (23. 11., 50)
- Večina uporabnikov pri prehodu z **letnih** na zimske pnevmatike ... (23. 11., 50)
- ... ne pomaga, če ima vozilo **letne** pnevmatike (23. 11., 50).

Pridevnika možen in mogoč

Za pridevnik *možen* SSKJ določa nadrejeni knjižni sinonim *mogoč*. Tudi pri tem pridevniku gre za vpliv srbohrvaščine. Glede na korpus FidaPLUS pa je v rabi *možen* pogostejši kot *mogoč*, tako da je šla raba očitno tudi tukaj v svojo smer.

- Tvorba kosti je **možna** le s temi snovmi (23. 11., 38).

- **Možno** je, da je prišlo kaj vmes (23. 11., 53).
- Pri njihovem naraščaju so namreč **možne** vse barve oči (7. 12., 45).
- Poleg tega je **možno**, da se mora tudi sam zdraviti (7. 12., 45).

Oziralna zaimka *ki* in *kateri*

Zaimek *ki* lahko uporabljamo v vseh sklonskih oblikah, *kateri* pa načeloma le v zvezi s predlogi, za pomen *tisti, ki*, za izražanje svojilnosti in kadar bi bil *ki* nejasen.

(Toporišič 2000, 341)

- Zavedajte se, da je pes žival /.../ v sebi nosi lastnosti pasem, **katere** s seboj prenaša že stoletja (23. 11., 47). → *ki jih*
- Tudi trik s torbico, **katero** naj bi pozabila v pisarni, je žalostno propadel. (7. 12., 17) → *ki naj bi jo*

Menim, da je v spodnjem primeru pridevnik *skuhan* neprimeren, v tej zvezi je v rabi *zavreta voda*. *Skuhan* se namreč uporablja za hrano. Poleg tega pa manjka levosmerna vejica vrinjenega stavka.

- ... je treba upoštevati, da 11 do 13 g zelenega čaja prelijete z enim litrom **skuhane** vode, ki je ohlajena na /.../ stopinj() in da pustite stati največ tri minute (7. 12., 19).

Števniki

Števnike do deset pišemo z besedo (Verovnik 2005a, 14), vendar spodnjih primerov ne štejem za napake, saj je v nekaterih primerih, tako kot na primer pri pisanju receptov, pisanje s števki bolj pregledno in opazno.

- Zmešajte skuto, mleko, olje in **1** žličko soli (7. 12., 30).
- Vse, razen korenja, na **1** žlici olja dušite približno 15 minut (7. 12., 40).

Telefonske številke

Prvi zapis je napačen, verjetno gre za tipkarsko napako, saj je namesto ničle zapisana črka *o*. Če zapisujemo v obliki s poševnico, moramo upoštevati, da je to stično ločilo in ga torej pišemo brez presledka na obeh straneh. Spodnje tri oblike zapisa se ponavljajo v obeh analiziranih številkah revije zaradi kopiranja kolofona v naslednjo številko.

Pravil glede zapisovanja telefonskih števil in ločil v njih nisem našla. V telefonskem imeniku so številke zapisane tako, da je področna koda v oklepajih (po pravilu stičnosti

oklepaja), s presledki si sledijo tri številke in dvakrat po dve. Na primer: (01) 300 07 00.

Menim, da je to najbolj uveljavljen način zapisovanja.

- (01) 3000 700 (23. 11., 51)
- (01) 3000 762 (23. 11., 51)
- 01/ 3000 776 (23. 11., 51)

Številke prav tako ne delimo.

- 040/453-
819 (23. 11., 49)
- 041/688-
055 (23. 11., 49)
- 041/275-
131 (23. 11., 54)
- 041/794-
223 (23. 11., 54)
- 041/275-
131 (7. 12., 54)
- 041/794-
223 (7. 12., 54)

GLAGOL

Glagolski naklon

- Vok **segrejete**, **dodate** olje in ga takoj **odlijete** (7. 12., 34).
→ *segrejte/dodajte/odlijte*
- Olje iz voka **odlijete** in dodajte na drobno nasekljan ... (7. 12., 34) → *odlijte*

Prizadeti in zadeti (se)

Glagol *prizadeti* ima v sedanjiku obliko *prizadene(m)* in ne *prizadane(m)* (SSKJ). Kot pravi Verovnikova (2005, 70) sta oba glagola nastala iz *deti* + glagolska predpona. Za krepitev rabe oblike z *-a-* navaja dejstvo, da je povratni glagol *zadeti se* dobil še en pomen, ki je povezan z uživanjem mamil (navaja primer: »ni važno kaj, samo da *zadane*«). Vendar tudi tu je s knjižnega vidika pravilna oblika *zadene(m)*.

- Alzheimerjeva bolezen *prizadane* vso družino (23. 11., 3).

Napačna oz. zaznamovana raba glagolov

Glagol shujšati se v primeru, kakršen je spodnji, veže s predlogom *za* (SSKJ).

- Zelo sem zadovoljna, saj sem nameravala shujšati () tri kilograme ...
(23. 11., 49)

PRISLOV

Prislov *dokaj* je ozko knjižen, njegova nevtralna različica je *precej* (SSKJ).

- Sem **dokaj** zadovoljna z rezultatom, kilogrami sicer ne kopnijo, po hlačah pa se opazi (23. 11., 49).
- ... goro umazanih prtov, kuhinjskih krp in vsega, kar sodi **poleg** (7. 12., 51).

Prislov *potemtakem* je knjižen in izraža vzročno-sklepalno razmerje, SSKJ namesto njega predlaga *potem* ali *torej*. Kljub temu je v rabi pogost in v veliki večini pisan skupaj.

- Le kdo bi se vam **po tem takem** lahko uprl (7. 12., 17)?
- ... je naša koža videti prav tako gladka, sveža in čista – in me **potemtakem** zelo zapeljive (7. 12., 45).
- Poleg vina, piva in /.../ je tukaj **obilo** 'divje hrane' ... (23. 11., 55) → *veliko, mnogo* (SSKJ)
- **In** ker je vse skupaj zelo prijetno, **potem** tudi kasneje, ko nehamo obiskovati studio, ni težko ... (7. 12., 41) → *Ker je vse skupaj zelo prijetno, tudi kasneje*

PREDLOG

Predložna varianta *z* se piše pred vsemi črkami za zvoneče glasove, to so *b d g z ž dž* (in pred števili, ki se začenjajo s takimi glasovi), *s* pa pred črkami *p f t s c č š h k*.

(Toporišič 2000, 413)

- ... smučarsko območje Avstrije **s** 250 kilometri smučarskih prog s številnimi ...
(7. 12., 64)

VEZNIŠKA BESEDA

Istovrstni vezalni vezniki (*in, ter, pa*)

- Moko zmešajte s pecilnim praškom **ter** vgnete v skutno zmes (7. 12., 30).
- ... pretegnemo, /.../, zavijemo v plastično folijo **ter** za pol ure ... (7. 12., 38)
- ... skuhajte v vreli slani vodi po navodilu z embalaže **ter** jih odcedite (7. 12., 40).
- Če mežika z očmi, se poigrava z lasmi, se sramežljivo smehlja ali hihita **ter** se poigrava (7. 12., 45).
- Roke si tudi redno umivajte, saj se z njimi rokujete **ter** tudi dotikate različnih površin ... (7. 12., 56)
- ... Elton John, ki je pel na Dianinem pogrebu, **ter** George Michael (7. 12., 67).
- Umešajte krompir, /.../ **in** začinite z limoninim sokom, soljo, poprom in papriko. (7. 12., 30)
- Vtepите hladno maslo, začinite **in** ponudite z mesom in zelenjavo (7. 12., 40).
- ... upajo, da bodo tudi same pozneje tako pridne **in** se za lepši videz in predvsem za boljše počutje trudile tudi same (7. 12., 41).
- Poskrbite, da se bodo ljubljenci, ki so prišli prvi k hiši, in novi kosmati član dobro počutili **in** da boste za vse enako poskrbeli (7. 12., 53).
- Kadar so ustnice posebej suhe in razpokane, jih zmasirajte z nežno in mehko zobno ščetko **in** nekoliko tople vode (23. 11., 19).
- Zmešajte kis, preostalo olje, sladkor, sol in poper **in** zmešajte s solato. (23. 11., 36)
- Limetin sok in lupinico, maslo **in** sladkor v prahu **denite** v skledo ... (7. 12., 37)

O glagolu *deti* na strani 81.

- Segrejte marmelado, z njo premažite kroglice, jih povaljajte v čokoladnih ostrižkih. (7. 12., 31) → *in*
- Sejmi s smučarsko opremo **pa** nas opominjajo, da do prvega snega ... (23. 11., 49)
- Predvsem **pa** se oprite na prijatelje, ki vam ves čas zvesto stojijo ob strani. (23. 11., 50)
- ... v San Franciscu je živahno **tako** podnevi **kot** ponoči (7. 12., 63).

ČLENEK

Zveza *le-ta* je oblika zaimka, sestavljena iz členka *le* in kazalnega zaimka *ta* ali lastnostnega *tak*. Med njima je obvezen vezaj. Člen *le* poudarja zaimek, ki se nanaša na zadnji samostalnik prejšnjega stavka, zato bi bila zveza *le-ta* smiselna le, kadar bi imela poved več samostalnikov in bi se zaimek lahko nanašal na vse. Zveza je knjižno zaznamovana oz. ozko knjižna in je nepotrebna povsod, kjer jo lahko izpustimo (Kalin Golob 2003a, 88–89).

- ... na primer z jogurtom. **Le ta** kožo pomirja in ji nudi ... (7. 12., 26)
→ *ki kožo ...*
- Poleg same količine kalcija v živilu pa je pomemben tudi izkoristek **le tega**.
(7. 12., 43) → *njegov izkoristek*

Priloga C: BESEDNI IN STAVČNI RED

Zaporedje delov členitve po aktualnosti

- **Umakniti boste morali vse ostre predmete s polic**, premisliti, **ali slučajno ne bo vaš kavč** žrtev mačjih krempljev in ga ustrezno zaščititi (7. 12., 53). → *S polic boste morali umakniti vse ostre predmete in premisliti, ali vaš kavč ne bo slučajno žrtev ...*
- Krompir očistite, olupite in **v slani vodi kuhajte** (7. 12., 31). → *... in kuhajte v slani vodi.*
- Z motovilcem odlično tekne (7. 12., 32). → *Odlično tekne z motovilcem.*
- Glavno vlogo prve tedne odigra psica /.../ nato pa **poskrbi za socializacijo vzreditelj**, ki **najde ustrezne nove lastnike svojim psičkom** (23. 11., 47).
→ *... nato pa za socializacijo poskrbi vzreditelj, ki svojim psičkom najde ...*
- Enkrat ga ovijete okrog vratu in na koncu **zavežete še enkrat** (7. 12., 14).
→ *... še enkrat zavežete.*
- Zelo hitro lahko pogrinjek popestrite (23. 11., 43). → *Pogrinjek lahko zelo hitro popestrite.*
- Samozavestni ste in polni zagona (23. 11., 51). → *Ste samozavestni in polni zagona.*

- Preveč dela vam bodo naložili, a ga boste dobro opraviti (23. 11., 51).
→ *Naložili vam bodo preveč dela ...*

V povedi je tudi tipkarska napaka, namesto črke *l* mora biti v besedi *opravili t*.

- Vzdolž obale poplesavajo majhni čolni na čudovito modrem morju (23. 11., 57).
→ *Vzdolž obale na čudovito modrem morju poplesavajo majhni čolni.*
- **Vse leto je podnebje zelo prijetno**, še zlasti zdaj, ko je pri nas že precej hladno. (23. 11., 57) → *Podnebje je zelo prijetno vse leto ...*
- **Dekoratивно po pladnju razporedite** krompir, korenje, čebulo in purana. (7. 12., 40) → *Po pladnju dekorativno razporedite ...*
- Polni energije boste natanko vedeli, kam **vso to svojo moč usmeriti** (7. 12., 58).
→ ... *kam usmeriti vso svojo moč* ali ... *kam usmeriti vso to moč.*
- ... in se vprašajte, kaj pravzaprav **od življenja pričakujete** (7. 12., 58). → ... *kaj pravzaprav pričakujete od življenja.*
- A če **omenite besedo dedek** Donaldu starejšemu, najbrž ne bo tako ... (7. 12., 66) → *A če besedo dedek omenite ...*
- S psi si delimo življenjski prostor, **živijo z nami** v hišah, **spijo mirno** pod pisalno mizo v nekaterih službah, /.../, ni sprehoda, **kjer** ne bi srečal psa. (23. 11., 47) → ... *z nami živijo v hišah, mirno spijo ...*

Ker je samostalnik *sprehod* v rodilniku in se veže s predlogom *na*, bi se stavek pravilno glasil: *ni sprehoda, na katerem ne bi srečal psa.*

- Tako bo kosmatinka **živela ves čas** v stanovanju ali hiši, omogočite pa ... (7. 12., 53) → ... *ves čas živela ...*
- **Zelo modne letos** so kariraste tričetrtinske hlače v britanskem slogu (23. 11., 6).
→ *Letos so zelo modne kariraste tričetrtinske hlače v britanskem slogu.*
- ... zadovoljna sem tudi z dekleti, ki so se maksimalno potrudila in mi **pomagala pri vadbi z nasveti** (23. 11., 48). → ... *in mi pri vadbi pomagala z nasveti.*
- Premislite, komu bi lahko **zaupali v varstvo mačko** oziroma še bolje, kdo jo bo lahko vsaj enkrat dnevno prišel obiskat v stanovanje, jo nahraniti in zamenjati vodo (7. 12., 53). → *Premislite, komu bi lahko mačko zaupali v varstvo oziroma še bolje, kdo jo bo lahko vsaj enkrat dnevno prišel obiskat, jo nahraniti in (ji) zamenjati vodo.*

- Že v antičnih časih so ljudje znali ceniti lepoto tega kanarskega otoka **in** so mu dali to čudovito ime (23. 11., 56). → *Ljudje so že v antičnih časih znali ceniti lepoto tega kanarskega otoka, zato so mu dali ...*

Glede na to, da prvi stavek pojasnjuje drugega, gre za sklepalno priredje, torej bi morali namesto vezalnega *in* uporabiti veznik *zato*. Primer kaže na to, da pisci nimajo pravega občutka za jezik, saj z *in* niso opisali razmerja med glavnim in odvisnim stavkom.

Neustrezen besedni red spremeni pomen: *praviloma dober vzreditelj* ni enako kot *dober vzreditelj praviloma*.

- ... saj se **praviloma dober vzreditelj** ukvarja le z eno pasmo, ki jo ...
(23. 11., 47)

Stalna stava

- Primeren škorenj za vsako postavo (23. 11., 9). → *Škorenj, primeren za vsako postavo.*
- Paradižnik boste najlažje z ostrim dolgim nožem narezali kar v pločevinki.
(7. 12., 40) → *Paradižnik boste najlažje narezali z ostrim dolgim nožem kar v pločevinki.*
- **Moram pohvaliti** Jožico, ki je naravnost čudovita (23. 11., 48). → *Pohvaliti moram ...*
- Napis smo **velikokrat videli že na televiziji**, ko pa stojimo neposredno pod njim, smo navdušeni nad njegovo veličino (7. 12., 62). → *Napis smo že velikokrat videli na televiziji ...*

Zaporedje naslonk v naslonskem nizu

- Partner vam je v zadnjem času **šel** kar pošteno na živce (23. 11., 51). → *vam je šel*
- Poleti smo jih nekoliko zapustili, zdaj **nam pa** še kako prav pridejo ob hladnih večerih, ko poležavamo na kavču pred televizijo (23. 11., 45). → *zdaj pa nam*

Priloga Č: MEDPOVEDNA SKLADNJA

- **Toda** vse skupaj je postalo še huje (23. 11., 52). → *Vse skupaj je postalo ...*
- **Toda** moj notranji glas je postajal čedalje glasnejši (7. 12., 60). → *Moj notranji glas ...*
- Sprehod po gozdu je lep. Še lepše pa je, če gozdne plodove prinesete ... (7. 12., 48) → *Sprehod po gozdu je lep, še lepše pa je ...*
- Brez besed je Vera pospravila listek. **In** ga kar nekaj časa ... (7. 12., 16) → *Vera je brez besed pospravila listek in ga kar nekaj časa ...*
- V nekem trenutku so vsi plesali. **In** Kristina je pristala v ... (7. 12., 17)
- ... in s taco bingljala nad ribicami. **In** lahko se zgodi, da bo akvarij ob vašem prihodu domov prazen (7. 12., 53).
- Njena ljubljena mama je naenkrat postala majhen otrok. **In** kot majhnega otroka ji jo je ... (23. 11., 14)
- V roko ji je potisnil papir s svojo telefonsko številko. **In** stekel nazaj na avtobus. (7. 12., 16)
- ... kot da bi bilo prvič. **In** nato se preda njegovim dotikom, ne da bi ... (23. 11., 40)
- »**In** po dolgem času sem se spet počutila sproščeno in vznemirjeno.« (7. 12., 16)
- **In** ko ni več prenesla njegove nezvestobe, se je par razšel in ... (23. 11., 58)
- **In** prav zaradi denarja lahko nekaj, kar je bilo prej lepo, postane ... (23. 11., 58)
- **In** seveda bi bilo do konca zoprno, če bi obležali prav pred prazniki (7. 12., 3).
- **In** jaz sem tej ženski zaupala ... (7. 12., 60)
- **In** čeprav ji je kasneje uspelo /.../, bo v filmskem svetu vedno ostala 'le' ... (7. 12., 67)
- »**In** to je bila najina sreča,« pravi Fred(,) in Vera mu z nasmeškom ... (7. 12., 16) → *... pravi Fred, Vera pa mu ...*
- Kalcij /.../ Vpliva na strjevanje krvi in ... Idealna dopolnitev je vitamin D. Veliko kalcija je v mlečnih izdelkih ... (23. 11., 38). → *Njegova idealna dopolnitev je vitamin D. Veliko ga je v ...*
- Postrezite še toplo. **Poleg** postrezite solato iz kalčkov (7. 12., 34). → *... toplo, zraven pa postrezite ...*

O prislovu *poleg* v poglavju 4.5.1.

- Dodajte še špinačo. Dušite in na koncu dodajte še malo sladke smetane. (7. 12., 35) → ... *špinačo, dušite in na koncu ...*
- Za mišice je pomemben predvsem magnezij. **Pri** pomanjkanju se pojavijo ... (23. 11., 39). → ..., *saj se pri njegovem pomanjkanju pojavijo ...*
- ... pametuje **Trump**. Odkod **Trumpu** ideja, da je zgolj navaden smrtnik ... (7. 12., 66) → *Odkod mu ideja ...*
- Jušno zelenjavo očistite in narežite na kocke. Čebulo sesekljajte. Segrejte polovico masla in oboje na njem popecite (7. 12., 31). → ... *kocke, sesekljajte čebulo, segrejte polovico masla in na njem oboje popecite.*
- Betakarotin izboljša pomembne beljakovine. Koencim Q 10 omogoča ... (23. 11., 39) → *beljakovine, koencim Q 10 pa omogoča ...*
- Pustite, da se **omaka** zgosti. **Omako** nato nalijte v posodico, ki ... (7. 12., 34) → *Pustite, da se omaka zgosti, nato jo nalijte ...*
- Zdravniki menijo tudi, da je pri odraslih **poljubljanje** dobro za zdravje. **Poljubljanje** naj bi bilo celo dobra preventiva proti kariesu (7. 12., 45). → ... *za zdravje in da naj bi bilo ...*
- **Meso** oplaknite in dobro osušite. **Meso** natrite s soljo, poprom in koriandrom ter položite v namočen rimski lonec (7. 12., 40). → ... *osušite, ga natrite s soljo ...*

Zadnji trije stavki prve povedi bi bili lahko ločeni z vejico, na koncu povedi pa bi moral stati klicaj, ker gre za zvalniško poved.

- Valerija je povsem prevzeta. Kako se sveti koža tega moškega. Kako se napenjajo mišice ... In kako ... (23. 11., 40)
- Topel prostor nudi **tudi** dovolj prostora za /.../, sprejemajo **tudi** rezervacije ... (7. 12., 34) → ... *nudi dovolj prostora za /.../, sprejemajo tudi ...*
- Sadje narežite na koščke in skupaj s soljo, poprom in creme fraiche umešajte v kisló zelje (23. 11., 36). → ... *ter ga skupaj s soljo, poprom in ...*
- S Saro sploh ni bilo nobenih težav. Poleg Hypoxi terapije v našem studiu je **Sara** hodila tudi na fitnes in bila **sploh dejavna**. Pri hrani je ravno tako pazila. Edino težavo sta ji povzročali čokolada in čičerika. **Vendar kljub temu je vztrajala in** še vedno, čeprav je akcije konec, **zgublja** kilograme in centimetre (7. 12., 41). → ... *je hodila tudi na fitnes in bila na splošno zelo dejavna. Ravno tako je pazila pri hrani. ... čokolada in čičerika, vendar je kljub temu vztrajala ...*

Zgubiti je manj navadna dvojnica glagola *izgubiti* (SSKJ).

Ponavljanje samostalnika *mačka* bi preprečili z uporabo osebnega zaimka, drugi stavek tretje povedi pa tega samostalnika sploh ne potrebuje. Enkrat je uporabljena ednina, drugič množina. Treba se je držati enega števila, če govorimo o mački, moramo v celi povedi uporabljati ednino.

Glede na SSKJ glagol *odreagirati* pomeni *z vedenjem, obnašanjem sprostiti notranjo napetost*, v našem primeru pa ne gre za to, ampak za *odgovor, odziv* na nekaj, zato bi morali uporabiti glagol *reagirati* oziroma njegov nadrejeni knjižni sinonim *odzvati se*.

V zadnji povedi bi bilo bolje, če bi dodali še zaimek *njenim*: ... *z njenim najljubšim priboljškom*. O odvečnih vejicah pa v poglavju 3.1.1.2.

- ... mačjimi praskalniki, ki naj bodo vedno na voljo vaši **mački**, nikakor pa **mački** ne odstrizite krempljev. **Mačkam** se spremeni značaj, veselje izgine in zapadejo v nekakšno depresijo. Prav tako je treba **mačko** vzgojiti, če vam **mačka** uničuje pohištvo, jo ob dejanju okregajte, vendar nikoli s silo. Mačke bodo **odreagirale** že na oster glas(.) in ko se **bo** prenehala vesti na način, ki ga ne odobravate, jo pohvalite in nagradite z najljubšim priboljškom (7. 12., 53).
→ ... *ki naj bodo vaši mački vedno na voljo, nikakor pa ji ne odstrizite krempljev, saj se mačkam zaradi tega ... Prav tako je treba mačko vzgojiti, če vam uničuje pohištvo ... Odzvala se bo že na oster glas in ko se bo ...*
- V tem mesecu se je **zgodilo** to, da imam veliko več energije kot prej in nisem več utrujena. Tudi kožo imam lepšo. Seveda sem **tudi izgubila** nekaj ... (23. 11., 49) → ... *se je spremenilo to, da imam veliko več energije kot prej, nisem več utrujena in tudi kožo imam lepšo. Seveda sem izgubila tudi ...*

V spodnjem primeru oba stavka govorita o mesu, vendar v drugem manjka osebni zaimek *ga*, ki označuje meso. Stavka bi lahko združili v eno poved: *Meso začinite (in) pecite do 20 minut, zavijte v aluminijasto folijo in pustite počivati*. V tem primeru osebni zaimek ne bi bil potreben.

- Meso začinite in pecite do 20 minut. Zavijte v aluminijasto folijo in pustite počivati (23. 11., 28).

Popolnoma napačno zasnovana poved, saj je napisana, kakor da Vera govori o nekom drugem, ne o sebi. Da bi povedali želeno, bi morali zapisati: *Vera je opazila, da jo voznik ves čas opazuje* ali »Opazila sem, da me voznik ves čas opazuje,« pravi Vera. Poleg tega bi bilo namesto samostalnika *šofer* bolje uporabiti knjižno različico *voznik* (SSKJ).

- Opazila je, da jo **šofer** ves čas opazuje, pravi Vera (7. 12., 16).

Stavki so nametani brez pravega reda in logike. S pridevnikom *zagnana* je v rabi pogostejši predlog *za*.

- Sara Runtič je mlada študentka, ki jo zanima ogromno stvari, rada ima živali, zelo je zagnana **pri** stvareh, za katere se odloči, in prihaja iz okolice Postojne. (7. 12., 41) → ... študentka iz okolice Postojne, ki jo zanima /.../ in je zelo zagnana za stvari ...

Izraz *prava gripa* je nesmiseln, saj je ves čas govor o gripi, prav tako ne poznamo ločitve na »pravo in nepravo gripo«, glagol *zagrabit* pa ima v tem pomenu oslavljen pomen (SSKJ). Poleg vsega manjka vejica na koncu prilastkovega odvisnika.

- Cepijo naj se predvsem kronični bolniki, stari ljudje in otroci! **Pa** tudi ljudje, ki imajo stalne stike z drugimi ljudmi (učitelji, /.../)() naj se cepijo, da jih ne **zagrabi prava gripa** (7. 12., 42). → *Cepijo naj se /.../ ter tisti, ki imajo stalne stike z drugimi ljudmi (učitelji, /.../).*
- Čeprav sem se bila vedno pripravljena pogovoriti z njo, **da** sem ji vedno prisluhnila in ji bila pripravljena pomagati (7. 12., 60). → ... z njo, ji prisluhniti in pomagati.

Spodnji dve povedi sta zelo slabo oblikovani: ponavljanje prislova in napačna raba vejice. V drugi povedi je prislov *predvsem* odvečen, zato bi jo morali zapisati takole: *Poučite se o pasemskih značilnostih in psa ne izbirajte glede na (njegov) videz. Pred in seveda ni vejice, namesto po lepem videzu pa bi bilo bolje uporabiti glede na videz.*

- Tam boste dobili dobre napotke, **predvsem** pa se s strokovnjaki pogovorite o ustreznosti pasme ... **Predvsem** se poučite o pasemskih značilnostih, in ne izbirajte psa **po lepem videzu** (23. 11., 47).

Priloga D: PREVZETE BESEDE

- Cena revije v **eurih** je preračunana po centralnem paritetnem tečaju (7. 12., 58).
- Iz enega dela testa boste dobili 2 **seta** zvezd (7. 12., 38).

Priloga E: SEMANTIKA

NEJASEN POMEN

Ker so stavki razdrobljeni, je nejasno, ali se *razgraja* nanaša na magnezij ali L-karnitin.

- Za mišice je pomemben predvsem magnezij. Pri pomanjkanju se pojavijo ... Mišičje se okrepi po jemanju L-karnitina. Razgraja tudi telesno maščobo in pospeši krepitev mišic ... (23. 11., 39)

IZBIRA NAPAČNEGA POMENA

Prislov *kremasto* v SSKJ-ju ne obstaja, v slovarju je le pridevnik *kremast*, zato bi lahko rekli *Maslo in sladkor v skledi zmešajte v kremasto maso*. Z besedami *gladko zmešati v gladek nadev* povemo dvakrat isto, zadostuje *Vse sestavine zmešamo v gladek nadev*.

- Maslo in sladkor v skledi **kremasto zmešajte** (23. 11., 33).
- Vse sestavine **za nadev gladko zmešamo v gladek nadev** (7. 12., 32).

SSKJ razlaga besedo *pobrati*: *S prijemom, prijemi narediti, da kaj ni, ne leži več na tleh*.

V spodnji povedi gre za drugačno dejanje, ki ga opisuje glagol *vzeti*: *Narediti, da pride kaj k osebk zlasti s prijemom z roko* (SSKJ).

- Meso **poberite** iz ponve (23. 11., 28). → *vzemite*

V spodnji povedi zveza *prav tako* namiguje, da zelenjava in začimbe ne sodijo med jedi.

Pravilno bi zapisali: *vse jedi so sveže pripravljene, zelenjava in začimbe pa so vsakodnevno skrbno izbrane*.

- ... vse jedi so sveže pripravljene, **prav tako** zelenjava in začimbe, ki so vsakodnevno skrbno izbrane (7. 12., 34).

NEZDRUŽLJIVA VSEBINA

SSKJ razlaga pridevnik *crkljiv*: *ki se rad crklja*, torej se lahko nanaša na neko živo bitje in ne na glasbo, glasba ne more biti crkljiva, crkljiv je lahko na primer otrok. Za glasbo bi lahko rekli na primer, da je *primerna za crkljanje*.

- Igrala je lepa glasba, ki pa ni bila preveč '**crkljiva**' (23. 11., 40).

Glagol *obnoviti* (SSKJ) že sam po sebi pomeni *narediti, povzročiti, da se kaj znova pojavi, začne*, zato ni treba poudarjati, da se bo to zgodilo znova. Če pa bi prijateljstvo obnovili znova, bi to pomenilo, da ste ga enkrat že obnovili, torej bi ga obnovili že drugič, tretjič itd.

- **Znova** boste **obnovili** stara prijateljstva, ki ste jih kar preveč zanemarili. (23. 11., 51).

Spodnji stavek je nesmiseln, saj reševanje težav ne more imeti imidža. Smisel bi dobil, če v njem ne bi bilo zaimka *svoj*.

- Uspešno reševanje težav pospešuje **svoj** dober imidž – nenazadnje tudi pri vodilnih ljudeh v podjetju (23. 11., 52).